

**Jaarstukken
2023
Stichting
Leerplan-
ontwikkeling
(SLO)**

Amersfoort, 12 juni 2024
Kenmerk: dir/2.21/24/042

een doordacht curriculum
dat doen we *samen*

Inhoudsopgave

1.	Jaarverslag	3
1.1	Verslag van het bestuur.....	3
1.2	Verslag Raad van Toezicht (RvT).....	12
1.3	Inhoudelijk verslag activiteiten 2023	20
2.	Financiële informatie	35
2.1	Financiële positie	35
2.2	Financiële kengetallen	36
3.	Begroting 2024 en meerjarenraming 2025 - 2028	37
4.	Balans per 31 december 2023	38
5.	Staat van baten en lasten	40
6.	Kasstroomoverzicht	41
7.	Waarderingsgrondslagen	42
8.	Toelichting op de balans	50
8.1	Materiële vaste activa	50
8.2	Specificatie van de rest van de balans per 31 december 2023	51
8.3	Toelichting op het eigen vermogen.....	53
8.4	Specificatie personeelsvoorzieningen	54
8.5	Toelichting op kortlopende schulden	54
9.	Staat van baten en lasten gespecificeerd.....	55
9.1	Cijfermatige toelichting	55
9.2	Tekstuele toelichting	58
10.	Financiële instrumenten.....	64
11.	Bezoldiging en WNT	66
11.1	Bezoldiging van bestuurders en toezichthouders.....	66
11.2	Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).....	67
12.	Honoraria van de accountant.....	71
13.	Resultaatsbestemming	72
14.	Verantwoording SLOA gelden	73
14.1	Besteding instellingssubsidies en projectsubsidie	73
14.2	Mutaties tussen SLOA en niet SLOA projecten	75
14.3	Bepaling bestemmingsfonds publiek	76
14.4	Verrekeningsformulier voorschotten SLOA	77
14.5	Bepaling bestemmingsfonds publiek	78
14.6	Controleverklaring onafhankelijk accountant.....	79

1. Jaarverslag

1.1 Verslag van het bestuur

Het bestuur van SLO, landelijk expertisecentrum voor het curriculum, biedt hierbij zijn jaarverslag aan voor het boekjaar dat is geëindigd op 31 december 2023.

Onze bijdrage aan het Nederlandse onderwijs

Alle leerlingen hebben recht op inspirerend en doordacht onderwijs. Ze hebben recht op onderwijs dat hen helpt hun potentieel te ontwikkelen. En op onderwijs dat hen toerust om als volwassen burgers te leven en te werken in onze democratische samenleving. Goed onderwijs vraagt om een doorlopend debat over wat waard is om geleerd te worden. SLO verbindt onderwijspartijen met elkaar en voert met hen het gesprek over de inhoud van het onderwijs. We zijn daarbij kritisch en durven keuzes te maken. Zo zetten wij onze expertise in ten behoeve van het onderwijs in Nederland.

Onze missie

Het curriculum is een belangrijk fundament voor goed onderwijs. Om leerlingen voor te bereiden op hun toekomst zetten wij onze kennis en ervaring in voor een doordacht curriculum. We baseren ons hierbij op maatschappelijke ontwikkelingen en wetenschappelijke inzichten. Dit doen we in opdracht van het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap en we doen het niet alleen: samen met leraren, schoolleiders en andere partners dragen we bij aan de kwaliteit van het onderwijs.

Juridische structuur

SLO is een stichting. De statutaire naam is Stichting Leerplanontwikkeling (SLO). SLO is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel Oost Nederland onder nummer 06085916. SLO is statutair gevestigd in Enschede; het vestigingsadres is in Amersfoort. Bestuurders, tevens UBO's (Ultimate Beneficial Owners), zijn de heren J. Divis en S. Tromp.

Organisatiestructuur

De voorzitter van het bestuur, Jindra Divis, is verantwoordelijk voor strategische beleidsvorming en de bestuurlijke positionering in relatie tot de overheid en diverse stakeholders. Ook het programma Actualisatie van het landelijke curriculum, internationalisering en de samenwerking binnen de keten van toetsing, examinering en toezicht vallen binnen zijn portefeuille.

Sanne Tromp is lid van het bestuur van SLO met als portefeuille kennis & innovatie. Hij is verantwoordelijk voor de kwaliteit van curriculumontwikkeling en de samenwerking met onderzoeksinstituten. Verder richt hij zich op samenwerking tussen SLO en het brede onderwijsveld en de communicatie van SLO. Ook zit de inrichting en monitoring van het jaarlijkse werkprogramma van SLO in zijn portefeuille.

Beide bestuurders staan garant voor de verbinding tussen de verschillende thema's en kunnen elkaar vervangen.

SLO heeft de volgende primaire afdelingen:

- Primair onderwijs
- Voortgezet onderwijs
- Advies & Onderzoek
- Communicatie

Daarnaast is er één ondersteunende afdeling Bedrijfsvoering en is het programma Actualisatie van het landelijke curriculum ondergebracht in een Programmateam. Twee andere programma's, Basisvaardigheden (sinds 2024 Basis op Orde) en Versterking vmbo, vallen onder de afdelingen Primair onderwijs resp. Voortgezet onderwijs.

1. Organisatieontwikkelingen

Algemeen

Het bestuur is trots op het resultaat dat alle SLO-collega's in gezamenlijkheid hebben opgeleverd, zoals in het kader van de programma's Actualisatie van het landelijke curriculum, Basisvaardigheden en de ontwikkeling van de Praktijkgerichte programma's in het vmbo. Ook hebben de SLO-collega's veel bijgedragen aan communicatie over het curriculum via nieuwsbrieven, conferenties, webinars en social media. Het maatschappelijke en politieke debat over de actualisatie van het curriculum heeft tot intensieve contacten geleid met stakeholders, de Tweede Kamer en met de beide ministers voor Primair en Voortgezet Onderwijs.

Strategische ontwikkelingen

In 2023 was opnieuw aandacht voor de periodieke herijking van het curriculum in de toekomst, waarover SLO zowel op ministerieel en (hoog) ambtelijk als bestuurlijk niveau in gesprek is met het departement.

Voor 2023 zijn er voor de interne strategie van SLO drie nieuwe speerpunten vastgesteld.

1. We voelen ons verbonden met SLO en elkaar en creëren met elkaar een professioneel en positief werkklimaat.

2. We delen kennis en ontwikkelen in samenhang.
3. We voeren het werkprogramma uit met een heldere aansturing en gebruiken daarbij ons kwaliteitskader.

Het speerpunt over verbondenheid met SLO en met elkaar vraagt tijd en loopt door in 2024 en is opgepakt in zes thema's: Balans, Samenwerken, Zien en gezien worden, Veiligheid, Diversiteit, Drijfveren / passie. Deze thema's staan naast Vertrouwen centraal in diverse formele en informele bijeenkomsten vanaf oktober 2023 tot november 2024 gedurende twee tot drie maanden en bouwen op elkaar voort.

Er zijn verschillende acties uitgevoerd om de andere speerpunten te realiseren, waaronder de implementatie van het kwaliteitskader. Deze acties zijn inmiddels opgegaan in regulier beleid.

Voor een succesvolle uitvoering van de strategie vanaf 2024 bouwen we voort op de ontwikkeling van de interne organisatie. Het eind 2022 uitgevoerde medewerkerstevredenheidsonderzoek kleurt in wat er nodig is om onze medewerkers een prettige, inspirerende en veilige werkomgeving te kunnen bieden. We gaan deze aspecten verder vanuit ons strategisch HR management ontwikkelen.

SLO verhaal

SLO heeft de visie op corporate en interne communicatie herzien. Bij het succesvol uitvoeren van onze corporate communicatie speelt 'alignement' binnen SLO een cruciale rol. Inzetten op alignment binnen SLO doen we door geregisseerde en op elkaar afgestemde communicatie in samenspel tussen alle SLO'ers. Vanuit de programma's en projecten geven we inhoud en lading aan onze corporate positionering en de corporate thema's. De corporate communicatie strategie geeft daarbij de kaders voor onze communicatie.

Inzetten op 'alignement' doen we via het SLO-verhaal dat we in 2023 hebben opgesteld, als gezamenlijk vertrekpunt voor al onze communicatie. We vertellen consequent dat SLO met de jaren een begrip is geworden, doordat we werken aan een doordacht curriculum, gebaseerd op maatschappelijke ontwikkelingen en wetenschappelijke inzichten. En dat we het curriculum maken samen met leraren, schoolleiders, bestuurders, vakspecialisten, wetenschappers, methode- en toetsmakers en allerlei andere partners. En met de leerlingen om wie het uiteindelijk gaat. Met al die betrokkenen zijn we in gesprek, onderzoeken en beproeven we om uiteindelijk keuzes te maken.

Leerstoel en Research Center

In samenwerking met de Universiteit van Amsterdam is een gesponsorde leerstoel gerealiseerd. De UvA en SLO startten samen het Research Center for Curriculum Studies (RCCS) voor de periode tot en met 2027.

Het RCCS faciliteert de samenwerking tussen onderzoekers van de Universiteit van Amsterdam en SLO-curriculumontwikkelaars /-onderzoekers. UvA en SLO beschikken ieder over een eigen expertise en focus. Er is een gemeenschappelijke onderzoeksagenda voor het RCCS opgesteld. In 2023 is een hoogleraar benoemd, Prof. Dr. A (Arthur) Bakker; hij participeert als één van de leerstoelhouders in het RCCS. Binnen SLO vormt de afdeling Advies & Onderzoek (A&O) het bruggenhoofd voor de activiteiten van het RCCS, dat collega's van de afdelingen Primair en Voortgezet Onderwijs hieraan verbindt.

We hebben ervoor gekozen onderzoek te doen, onder meer binnen het RCCS, naar de werking van het uitgevoerd curriculum in de scholen. We nemen daarvoor het perspectief van de leraar in de klas als startpunt. Te denken valt aan curriculumpraktijken van leraren in relatie tot de implementatie van het nieuwe landelijke curriculum.

Wijzigingen in het management team

In mei 2023 hebben we afscheid genomen van de manager Primair onderwijs. Er is per eind augustus een interim manager Primair onderwijs, Joost van Loon, aangetrokken.

In de loop van 2024 wordt een nieuwe manager PO geworven. Deze vacature wordt uitgezet samen met de vacature voor de manager VO, vanwege de pensionering van de huidige manager Willem Rosier.

De functie van adjunct-manager afdeling VO is na een interne werving toegevoegd per 1 september 2023. De programmamanager vmbo combineert deze functie en neemt een deel van de personeelszaken van manager VO over.

Tevens is in 2023 een discussie opgestart over de overleg- en informatiestructuren binnen de organisatie. Deze discussie zal in de loop van 2024 worden afgerond.

Arbeidsomstandigheden

In 2023 zijn diverse acties opgepakt die in het plan van aanpak vanuit de Risico Inventarisatie en Evaluatie (RI&E) zijn benoemd. Ook heeft een interne verbouwing plaatsgevonden, waarbij rekening is gehouden met een goede werkplek voor medewerkers en een ruimte waar in stilte gewerkt kan worden. De eerste evaluatie en bijstelling van het plan van aanpak wordt in februari 2024 voorgelegd aan de OR.

Er is een visie op gezondheidsbeleid ontwikkeld, waarna deze is uitgewerkt in een beleidsdocument waarmee vorm en richting wordt gegeven aan de aspecten voor het gezondheidsbeleid van SLO. Hierin staat alles wat met het gezondheidsbeleid te maken heeft bij elkaar.

Human Resource Management

Er is een start gemaakt om met een meer strategische blik naar het HR management en het HR-instrumentarium van SLO te kijken. Het werken met strategische personeelsplanning (SPP) is hier een voorbeeld van. Er is een proces in voorbereiding om te komen tot een strategiesessie SPP, een teamanalyse en gebruik van data om tijdig zowel kwalitatief als kwantitatief een goede personele bezetting te realiseren.

In het eerste kwartaal van 2023 zijn de resultaten van het medewerkerstevredenheidsonderzoek (MTO) met de medewerkers gedeeld. Na bespreking in de afdelingsoverleggen is een overzicht met aanbevelingen en acties gemaakt. In het najaar is een preventief medisch onderzoek (PMO) door de arbodienst uitgevoerd. De resultaten zijn met de medewerkers gedeeld en de aanbevelingen en acties die voortvloeien uit de rapportage zijn toegevoegd aan de MTO acties en voeren we uit. Een en ander is afgestemd met de Ondernemingsraad.

Zowel de regeling klacht en bezwaar als de regeling vertrouwenspersoon is geëvalueerd en bijgesteld. Vanuit de RI&E is het advies om zorg te dragen voor bekendheid van de vertrouwenspersonen en hun rol. Afsproken is dat zij een informatieve ronde langs de verschillende afdelingsoverleggen doen. Daarnaast is afsproken om jaarlijks een verslag te maken met bevindingen en aanbevelingen.

Vanuit het werkprogramma en de capaciteitsplanning was duidelijk dat er ook voor 2024 een behoorlijke instroom van medewerkers nodig is. Om tijdig deze instroom te realiseren is in september een wervingscampagne opgestart met ondersteuning van een extern bureau. Bij deze instroom blijven we aandacht houden voor onze kernwaarden en het goed introduceren van de nieuwe collega's. Een tweede campagne vindt begin 2024 plaats.

We zien dat het verzuimpercentage in 2023 een stuk lager is dan in 2022, nl. 4,4% t.o.v. 5,6%. Ook de meldingsfrequentie is gedaald; van 1,17% in 2022 naar 1,03% in 2023. De daling in het verzuimpercentage wordt vooral veroorzaakt doordat het zeer lange verzuim (vanaf 183 dagen) sterk is afgenomen. Van het zeer lange verzuim is het merendeel niet-beïnvloedbaar c.q. niet werk-gerelateerd. Punt van zorg is de stijging in het middellange verzuim. Managers en medewerkers zijn in contact over de verzuimbegeleiding en met de arbodienst werken we samen in medische situaties en een tijdige verwijzing.

Ondernemingsraad (OR)

Bestuurder en OR hebben in 2023 acht keer een formele Overlegvergadering belegd. Bij de vergadering van 23 februari waar OR en bestuurder de algemene gang van zaken bespraken, was tevens een delegatie van de Raad van Toezicht

aanwezig. Daarnaast heeft er een informeel overleg tussen OR en bestuurder met de Raad van Toezicht plaatsgevonden in september. Op de agenda voor 2023 stonden receptiefunctie, strategisch HR beleid en strategische personeelsplanning, basisdocument visie veiligheid, gezondheid en psychosociale arbeidsbelasting, regelingen beeldschermbril en vertrouwenspersoon, herziening van de strategie, medewerkerstevredenheidsonderzoek en Periodiek Medisch Onderzoek. Verder werden de gebruikelijke zaken als jaarrekening, periodieke rapportages en begroting geagendeerd ter informatie. Ook heeft de bestuurder de OR geïnformeerd over de evaluatie van het functiegebouw en de verhuizing, de cafetariaregeling en de herziene regeling Klacht en bezwaar en de jaargesprekken. De OR heeft op eigen initiatief advies gegeven, in het bijzonder over de compensatie die het bestuur vanuit het eigen vermogen heeft gegeven aan alle medewerkers.

Werkprogramma 2023

Veel capaciteit van SLO werd in 2023 gestoken in de Actualisatie onderwijsdoelen, het programma Basis op orde en Versterking vmbo. In totaal ontvangt SLO € 9,2 miljoen instellingssubsidie en € 11,4 miljoen aan projectsubsidies. Een van de projectsubsidie-aanvragen betreft een vierjarig project voor de ontwikkeling van praktijkgerichte programma's (pgp's) voor het havo.

Ook is in de loop van 2023 subsidie aangevraagd voor een periode van anderhalf jaar voor het Expertisepunt Digitale geletterdheid. Hierin werkt SLO samen met stakeholders zoals sectorraden, wetenschap en ondersteuningspartijen aan het opzetten van het expertisepunt en ontwikkelen van eerste activiteiten van digitale geletterdheid binnen de sectoren.

Vanwege vertraagde politieke besluitvorming zijn enkele projecten niet in 2023 opgeleverd. De onderbesteding is grotendeels meegenomen in uitgestelde subsidieaanvragen voor 2024, omdat activiteiten in 2024 worden gecontinueerd, doelstellingen worden doorgezet of gerealiseerd, dan wel uitgebreid in overleg met het Ministerie van OCW. Door de combinatie van lagere omzet en lagere kosten geven we € 2,3 miljoen terug aan OCW.

2. Externe ontwikkelingen

Strategische ontwikkelingen

In 2023 viel het kabinet en vonden vervroegde Tweede Kamerverkiezingen plaats. De uitslag van de Tweede Kamerverkiezingen op 22 november vraagt om een zorgvuldige blik op de Nederlandse samenleving en de gevolgen voor het onderwijs.

Demissionair minister Paul uit zich betrokken bij de curriculumactualisatie en er zijn al verschillende momenten gepland waarop ze (concept)kerndoelen in ontvangst neemt of heeft genomen. De eerste reacties uit het onderwijsveld hierop zijn positief.

In 2023 heeft SLO de strategie voor 2024-2026 uitgewerkt. De strategie wordt naar verwachting begin 2024 vastgesteld en door de RvT goedgekeurd en besproken met de belangrijkste stakeholders. Speciale aandacht gaat uit naar curriculumactualisatie, ondersteuning van de implementatie van het geactualiseerd curriculum, onderzoek naar het curriculum in de onderwijspraktijk en een mechanisme voor periodiek onderhoud van het curriculum.

Stakeholdersgesprekken

Het bestuur van SLO heeft met het ministerie van OCW de reguliere afstemmings- en bestuurlijke overleggen gevoerd. Daarnaast hebben de voorzitter van de RvT en de voorzitter van de Auditcommissie, samen met het bestuur een gesprek gehad met de Directeur-generaal voor Funderend Onderwijs van OCW. Zowel de inrichting van een proces voor periodieke herijking als de ontstane disbalans in de financiering tussen vaste (instellingssubsidie) en formeel tijdelijke (projectsubsidies) geldstromen zijn besproken.

Met OCW en de Inspectie van het Onderwijs hebben we het gesprek gevoerd over de status en de plek van de referentieniveaus. Dit gesprek loopt in 2024 door.

Het bestuur heeft twee keer overleg - collectief en individueel - gevoerd met vertegenwoordigers van landelijke onderwijsorganisaties (sectororganisaties, schoolleidersorganisatie, ouderorganisatie, vakbonden, het Cito en CvTE, het LAKS, de Onderwijsraad) en vertegenwoordigers van landelijke vakverenigingen.

In de gesprekken staat centraal hoe door gezamenlijke inzet van de vernieuwing van het curriculum een succes kan worden gemaakt.

We versterken onze samenwerking met CvTE op basis van een samenwerkingsnotitie die in november 2023 is afgerond. De samenwerking met de belangrijkste stakeholders is versterkt door de jaarlijkse inhoudelijke en bestuurlijke overleggen ten behoeve van een goed proces van periodieke herijking.

In het voorjaar en najaar van 2023 heeft het bestuur met de Adviesraad van SLO gesproken over de strategie voor de komende jaren, een onderhoudskalender en loket. Aan de orde kwamen de kerndoelen en het perspectief van de scholen in relatie tot de implementatie van het curriculum in

de school en curriculumbewust handelen door de scholen. Ook is gesproken over nut en noodzaak van een praktijkgericht programma voor het vwo.

Ten slotte hebben we het bouwen aan kennisnetwerken ten behoeve van de kwaliteit van het onderwijs voortgezet, zoals de Expertisepunten Burgerschap en Digitale Geletterdheid, passend binnen onze wettelijke opdracht.

Periodieke herijking

In de eerste helft van '23 is, als gevolg van politieke druk en handelen van de minister veel energie besteed aan het zoeken naar een goede vorm voor periodieke herijking van het curriculum. Na de motie van Van Meenen in juni 2023 ontstond verdere ruimte om samen met OCW toe te werken naar een voor alle partijen zinvolle vorm.

We hebben een start gemaakt met het opzetten van een transparant en voorspelbaar proces voor periodieke herijking van het curriculum. We willen middels dit zorgvuldige en cyclische proces het goede werk van de huidige Actualisatie bestendigen om zo het curriculum met regelmaat, weg van de politieke volatiliteit en met duidelijkheid voor het onderwijsveld te kunnen onderhouden.

We hebben eind '23 twee belangrijke bouwstenen hiervoor in eerste concept opgeleverd:

- De onderhoudskalender voor periodiek onderhoud, waarin is vastgelegd welk vak of leergebied wanneer aan de beurt is voor bijstelling. Hierin wordt nu nog alleen het onderhoud aan de kerndoelen beschreven, in '24 wordt ook de bovenbouw toegevoegd.
- Het loket curriculumsignalen, dat alle *claims on aims* die op het curriculum afkomen, zal wegen of ze een plek moeten krijgen in een volgende versie van de kerndoelen of eindtermen.

In '24 bouwen we dit verder uit in een pilot met OCW en andere partners. Ook zullen we dan opnieuw kijken naar een adviserend gremium voor stelselvraagstukken die het curriculum raken. En we werken aan solide monitoring van en onderzoek naar het geactualiseerde curriculum dat in de komende jaren geïmplementeerd gaat worden. Om daarmee onderbouwde uitspraken te kunnen doen met het oog op een volgende iteratie van de kerndoelen en eindtermen.

3. Vooruitblik naar 2024

In 2024 werken we vooral aan onze kerntaak: de actualisatie van alle leerdoelen en eindtermen (examenprogramma's) voor primair en voortgezet onderwijs en de versterking van het VMBO. Het curriculum is één samenhangend geheel en dus komen de basisvaardigheden tot hun recht in een brede aanpak van het

curriculum. Wanneer de kerndoelen worden vastgesteld moet er een platform (evt. in bètaversie) staan waarop de kerndoelen, leerlijnen en het portfolio kunnen worden ontsloten, dit is beoogd voor eind 2025.

Ondertussen werken we verder met onze opdrachtgever en stakeholders aan de inrichting van een proces van periodieke herijking en aan een advies om geactualiseerde leerdoelen te implementeren. Intensieve samenwerking met leraren, schoolleiders en andere partners blijft bij SLO daarbij centraal staan.

Voor 2024 en verder is een (meerjarige) onderzoeksagenda opgesteld. Hiermee willen we planmatiger werken aan de verschillende onderzoeken binnen en buiten SLO en anticiperen op onderzoeksvragen en thema's die relevant zijn of naar verwachting worden. In 2024 werken we verder aan onderzoek in samenwerking met de Universiteit van Amsterdam in het Research Center for Curriculum Studies.

Toekomstbestendige oplossingen (metadatering en ontsluiting) en nog onbenutte mogelijkheden op het gebied van digitalisering (bv. gebruik van open data, opslag van onderzoeksdata, etc.) vragen ook om een visie op AI: wat is er nu al mogelijk binnen en buiten het onderwijs. De voorbeelden zijn overweldigend en de ontwikkelingen gaan snel.

Door de toename van de opdrachten vanuit OCW zal SLO als organisatie ook in 2024 groeien. Deze groei zal ervoor zorgen dat wij onze opdrachten kwalitatief goed kunnen uitvoeren.

Amersfoort, 12 juni 2024

w.g.

J. Divis, voorzitter bestuur

S. Tromp, lid bestuur

1.2 Verslag Raad van Toezicht (RvT)

1. Samenstelling en remuneratie RvT

Per 1 januari 2023 is de samenstelling van de RvT als volgt:

- drs. J.H. van der Vegt MPM, voorzitter
- mevr. H. Diender-van Dijk MCM, vicevoorzitter
- drs. E. Dijkgraaf RA
- dr. M.H. Kral (voordracht OR)
- mevr. I.I. Janssen MA

Vanwege het aftreden van de heer Van der Vegt per 1 juli 2023, is in december 2022 mevrouw Diender benoemd als voorzitter en mevrouw Janssen als vicevoorzitter per 1 juli 2023. De ontstane vacature is per die datum opgevuld door dr. J.J. van Dijk. Hiervoor is openbaar geworven met inschakeling van bureau Wesselo.

Dit heeft geleid tot een nieuwe samenstelling van de Raad van toezicht per 1 juli 2023:

- mevr. H. Diender-van Dijk MCM, voorzitter
- mevr. I.I. Janssen MA, vicevoorzitter
- drs. E. Dijkgraaf RA
- dr. M.H. Kral (voordracht OR)
- dr. J.J. van Dijk

In de decembervergadering van 2023 heeft de RvT deze mutaties vastgelegd in een gewijzigd rooster van aftreden. De samenstelling van de drie commissies van de RvT is als volgt:

Auditcommissie:

Per 1 januari 2023:

- drs. E. Dijkgraaf RA, voorzitter
- mevr. I.I. Janssen MA

Per 1 juli 2023:

- drs. E. Dijkgraaf RA, voorzitter
- dr. J.J. van Dijk

Remuneratiecommissie:

Per 1 januari 2023:

- mevr. H. Diender-van Dijk MCM, voorzitter
- drs. J.H. van der Vegt MPM

Per 1 juli 2023:

- mevr. I.I. Jansen MA, voorzitter
- mevr. H. Diender-van Dijk MCM

Commissie Kwaliteit:

Per 1 januari 2023:

- mevr. dr. M.H. Kral, voorzitter
- mevr. I.I. Janssen MA

Zelfevaluatie

Op 22 maart 2023 heeft de RvT zijn functioneren in 2022 geëvalueerd. Naast deze jaarlijkse collectieve zelfevaluatie voert de voorzitter ook evaluatiegesprekken met de individuele leden. Uit de evaluatie kwamen de volgende acties voort.

Om beter invulling te geven aan de maatschappelijke verantwoordelijkheid als RvT is afgesproken om met toezichthouders en bestuurders van stakeholders kennis te maken en beelden uit te wisselen. Ook is er aandacht voor de verantwoordelijkheid die SLO heeft als gesubsidieerde instelling, een expertisecentrum met een opdracht van het ministerie van OCW. Behalve aandacht voor externe verbinding is er ook aandacht voor interne verbinding door de afspraak dat medewerkers regelmatig uitgenodigd worden bij RvT-vergaderingen over een actueel onderwerp. En het door de OR voorgedragen RvT-lid heeft regelmatig informeel contact met de OR-voorzitter over wat er speelt in de organisatie.

Naar aanleiding van de zelfevaluatie heeft de RvT ook zijn bezoldiging besproken omdat onduidelijk was welke grondslag of basis hieronder lag. Om te komen tot een solide advies hierover heeft de RvT bureau Berenschot gevraagd om een advies uit te brengen over het systeem en de validering van de beloning van de RvT in de verhouding tot de beloning van het bestuur van de SLO. De RvT conformeert zich aan de richtlijn van de VTOI, rekening houdend met de tijdsbesteding en de jaarlijkse indexatie gerelateerd aan de Wet Normering Topinkomens (WNT). Deze bezoldiging gaat in per 1 januari 2024.

De RvT heeft de functioneringsgesprekken van de Remuneratiecommissie met de bestuurders voorbereid. De Remuneratiecommissie heeft over de resultaten daarvan gerapporteerd aan de RvT.

Het toezichtskader is aan de orde geweest en besloten is nieuwe accenten te bepalen aan de hand van de nieuwe SLO-strategie 2024-2026. De in 2022 vastgestelde accenten van toezicht houdt de RvT aan totdat de nieuwe strategie er ligt.

SLO zal zich langs vier sporen doorontwikkelen. Deze zijn geformuleerd als de volgende vier ontwikkelsporen:

1. Het benutten van de ruimte, die het wettelijk kader geeft
2. Verbreding van het werkterrein van SLO
3. De onafhankelijke positie van SLO moet meer kleur op de wangen krijgen
4. Structurele borging van de kwaliteit van kennis en expertise met een daarbij passende werkwijze binnen en buiten SLO.

Dit sluit aan bij het ontwikkeldocument zoals dat is opgesteld naar aanleiding van de evaluatie van de wet SLOA in 2021 en dat de uitwerkingsafspraken tussen OCW en SLO bevat.

De rol en inhoud van de Commissie Kwaliteit is besproken. De RvT wil deze continueren en vindt daarbij vooral de borging van de kwaliteit van belang. Hiervoor wordt aandacht gevraagd bij externe consultatie over wat SLO heeft opgeleverd.

De RvT heeft de competenties die aanwezig zijn in de RvT geëvalueerd en geconcludeerd dat bij een volgende vacaturestelling juridische deskundigheid voorkeur moet krijgen. Deze expertise is nog niet voldoende geborgd in de RvT.

Verder heeft de RvT besloten om eens per twee RvT-vergaderingen een besloten overleg te voeren, zonder bestuurders, voorafgaand aan de reguliere vergadering. In de reguliere aansluitende vergadering informeert de RvT het bestuur over hetgeen is besproken. Ook is afgesproken in het kader van teamvorming elkaar twee keer per jaar informeel te ontmoeten.

Het bestuur vroeg ook aandacht voor informeel ambassadeurschap voor SLO als toezichthouders ontmoetingen hebben met stakeholders in hun rol die zij in een nevenfunctie hebben.

Vergoedingen

De vergoedingen voor de leden van de RvT zijn m.b.t het jaar 2023 verhoogd met 3,2%.

De vergoeding voor de voorzitter bedraagt op jaarbasis € 13.770,-. De vicevoorzitter en overige leden van de RvT ontvangen op jaarbasis een vergoeding van € 9.180,-.

2. Het toezicht in 2023

Algemeen

De RvT kwam in 2023 vier keer bijeen in een reguliere vergadering. De RvT heeft twee extra vergaderingen belegd. De eerste om de wervingsprocedure en profielschets voor de functie van een nieuw RvT-lid vast te stellen. In de tweede extra vergadering heeft de RvT de turbulente politieke omgeving en de periodieke herijking besproken. Ook kwam de RvT bijeen in een heisessie gericht op de strategie van SLO voor de periode 2024-2026, de ontwikkeling van periodieke herijking van het curriculum en de organisatieontwikkeling.

De Auditcommissie heeft in 2023 vier keer vergaderd. Ter advisering van de RvT zijn besproken een Update risicomanagement & weerstandsvermogen, jaarstukken 2022 met accountantsverslag en de managementletter van de

accountant, periodieke rapportages en de begroting 2024 met meerjarenbegroting.

De Commissie Kwaliteit heeft in 2023 twee keer vergaderd. Aan de orde kwamen met name de implementatie van het SLO kwaliteitskader, een startnotitie Research Center for Curriculum Studies en staande taken op het gebied van kennisontwikkeling en kwaliteit.

Daarnaast hebben diverse vergaderingen van de remuneratiecommissie plaatsgevonden.

Indien en voor zover aan de orde hebben toezichthouders hun nevenfuncties ter vergadering gemeld en zijn deze besproken, ofwel hebben zij gemeld welke nevenfuncties zij hebben beëindigd.

Agenda

Naast de jaarlijks op de agenda terugkerende onderwerpen als jaarrekening, overzicht risico's en beheersmaatregelen en omvang eigen vermogen, periodieke rapportages en begroting informeerde het bestuur de RvT elke vergadering over de voortgang van de programma's, tevredenheid en onderlinge verbinding met en tussen de medewerkers, het wisselende management van de afdeling Primair Onderwijs, de inrichting van de organisatie en uitkomsten van onderzoeken onder medewerkers.

De RvT heeft geconstateerd dat SLO met goede resultaten vorm heeft gegeven aan de Strategische Agenda 2021-2023. De RvT kijkt uit naar de SLO-strategie voor 2024-2026. De RvT heeft specifiek aandacht voor de ontwikkeling van een proces van periodieke herijking van het curriculum en de eventuele rol van een commissie daarin.

Besluiten

De RvT heeft in 2023 de profielschets, wervingsprocedure voor de ontstane vacature vastgesteld en dr. J.J. van Dijk als lid RvT benoemd. Tevens is de bezetting van de commissies opnieuw vastgesteld. Vastgesteld zijn verder het aangepaste en geactualiseerde reglement bestuur en toezicht, het rooster van aftreden en de vergaderplanning 2024.

De RvT heeft besloten Berenschot te vragen om een beloningsadvies.

De RvT heeft goedgekeurd de jaarrekening 2022, de risicomanagementanalyse en weerstandsvermogen, het beloningsadvies Berenschot, de begroting 2024 en meerjarenraming 2025-2028.

Ten slotte heeft de RvT in afwijking van het reglement besloten de jaarrekening 2023 te bespreken zonder accountant (12 juni 2024). De jaarrekening 2023 wordt door de Auditcommissie met de accountant besproken.

Stakeholders en verwante organisaties

Op 6 september 2023 hebben de Raden van Toezicht van CITO en SLO met elkaar kennism gemaakt. De beide besturen van deze organisaties hebben hun organisatie gepresenteerd. Gesproken is onder meer over maatschappelijke ontwikkelingen, over nauwer samenwerken in de keten en over wat partijen voor elkaar kunnen betekenen. Om meer stakeholders beter te leren kennen, worden in het vervolg o.a. bestuurders van de PO-Raad, VO-raad, Inspectie en LAKS uitgenodigd bij de RvT-vergadering. Op 15 november 2023 heeft een afvaardiging van de RvT en het bestuur een gesprek gehad met de Directeur-generaal Funderend Onderwijs van het ministerie van OCW.

Kwaliteitsborging

In 2023 heeft SLO het intern kwaliteitszorgsysteem geïmplementeerd. Het bestuur heeft de Commissie Kwaliteit en de RvT gedurende het jaar geïnformeerd over de voortgang. In 2023 is het kwaliteitskader geëvalueerd vanuit de concepten "beoogd, uitgevoerd en gerealiseerd curriculum" om grip te krijgen op de werking van het kwaliteitskader en te bepalen of doelen worden behaald. SLO gaat het kader aanpassen in 2024 op basis van ervaringen in 2023. In 2024 wil SLO vooral meer zicht krijgen op externe waardering voor producten en diensten. In het bestuursverslag staat een korte beschrijving van de manier waarop SLO aan kwaliteit heeft gewerkt.

De leerstoel hoogleraar Curriculum Studies is in 2023 gerealiseerd in samenwerking met de Universiteit van Amsterdam. De RvT staat achter deze ontwikkeling en de benoeming van Dr. Arthur Bakker op de leerstoel Didactiek en curriculum in het bètadomein. Hij geeft leiding aan het Research Centre for Curriculum Studies (RCCS) dat SLO samen met de Universiteit van Amsterdam heeft opgericht. In het RCCS werken onderzoekers vanuit verschillende disciplines samen op het gebied van wetenschappelijk onderzoek naar curriculumstudies. Hiermee wordt een nog sterkere positie van de wetenschappelijke kwaliteit bij SLO geborgd.

Ondernemingsraad

In 2023 heeft de RvT twee keer de ondernemingsraad van SLO ontmoet. In één bijeenkomst is gesproken over de algemene gang van zaken bij SLO. De tweede bijeenkomst was een overlegvergadering tussen het bestuur en de ondernemingsraad waarin als belangrijkste onderwerpen de periodieke herijking, de verbinding in de organisatie en het welbevinden van medewerkers, het integreren van nieuwe collega's, het kwaliteitskader en de wisseling van management van de afdeling Primair Onderwijs zijn besproken.

Financiën

De RvT is middels twee 4-maandsrapportages tussentijds geïnformeerd over de financiële positie van SLO. In februari is een risicoanalyse besproken. Tevens is in februari de bandbreedte voor het eigen vermogen vastgesteld.

De van een goedkeurende controleverklaring voorziene jaarrekening 2022 is door de RvT unaniem goedgekeurd. De RvT heeft het bestuur naar aanleiding van de goedkeuring van de jaarrekening over 2022 décharge verleend voor het gevoerde beheer en beleid.

De RvT heeft de begroting 2024 goedgekeurd.

Opleidingen

In 2022 is de RvT lid geworden van de VTOI-NVTK. Zowel bestuur als toezichthouders als directiesecretariaat blijven hierdoor nog beter op de hoogte van diverse ontwikkelingen en opleidingen. In 2023 hebben de volgende toezichthouders aan professionele ontwikkeling gedaan op de deskundigheden besturen en toezicht (governance), financiën en control, onderwijs en onderwijsbeleid en HR.

H. Diender-van Dijk	Waardengedreven leiderschap voor toezichthouders en bestuurders, Nationaal Register
E. Dijkgraaf	Waardengedreven toezicht, VTOI-NVTK Academie; Masterclass Boardroom Dynamics, NR Governance; PE-dagen 'Gedrag en cultuur', VCTE
J.H. van der Vegt	Tweedaagse Cursus Toezichthouden over Vastgoed en Financiën, NVTZ
M.H. Kral	Afscheidssymposium prof dr The Camps Intentie en impact. Lange termijn waardecreatie, korte termijn beoordeling, Universiteit Tilburg; International Summit ICT in Education, EduSummIT 2023, Kyoto, oa Unesco
I.I. Janssen	Mangrove netwerk, vh Marant; Strategisch HR, PO-Raad; Netwerkbijeenkomst Onderwijskundig leiderschap vd toekomst, Schoolleiders voor de toekomst; The devil inside congres, BMA
J.J. van Dijk	Strategische rol van de auditcommissie, Erasmus

Nevenfuncties

H. Diender- van Dijk	Hoofdfunctie: Lid College van Bestuur hogeschool Windesheim Vicevoorzitter Raad van Toezicht DeltaWonen
E. Dijkgraaf	Hoofdfunctie: Associate partner Factor & Ros Lid Raad van Advies BIM4All Lid Raad van Toezicht, ZorgAccent Chauffeur/bijrijder Dierenambulance Rijssen-Holten Hellendoorn Lid van de Cultuur Advies Raad (CAR) Rijssen-Holten Eigenaar Dijkgraaf interim en advies
J.H. van der Vegt	Hoofdfunctie: Voorzitter College van Bestuur ROC van Twente Voorzitter College voor Toetsen en Examen CvTE Voorzitter Raad van Toezicht OPA-PCO-NT, Primair Onderwijs Almelo-Wierden Voorzitter Bestuur World Trade Centre Twente
M.H. Kral	Hoofdfunctie: Lector Leren met ict Hogeschool van Arnhem en Nijmegen Lid beoordelingscommissie Subsidieregeling Npuls CTL Lid Wetenschappelijke Adviesraad Katholiek Documentatie Centrum, Radboud Universiteit
I.I. Janssen	Hoofdfunctie: Voorzitter College van Bestuur Ambion Lid commissie Macro doelmatigheid Hoger Onderwijs Lid Raad van Advies bureau Mesterschap Assen Lid Bestuur SchoolPleinNoord Trainer/eigenaar Natuurlijk Leiderschap
J.J. van Dijk	Hoofdfunctie: Voorzitter College van Bestuur COG, Christelijke Onderwijs Groep Vallei & Gelderland-Midden Lid van de RvT van Staatsbosbeheer Voorzitter van het uitvoeringsoverleg energiesysteem Adviseur NPRES Adviseur Burgerberaad Leiden

(Interne) organisatie

Het bestuur van SLO houdt de RvT op de hoogte van de organisatieontwikkeling. SLO werkt de komende drie jaar vooral aan beoogd en uitgevoerd curriculum in de vorm van actualisatie, versterking vmbo en basisvaardigheden en tegelijk aan de ondersteunende kennisbasis en communicatie. De cultuur van (samen)werken binnen de organisatie vraagt veel

aandacht van het bestuur. De RvT constateert dat het werken aan de verandering van grote programma's veel vraagt van de organisatie en houdt graag contact met medewerkers over de inhoud van hun werk. In dit kader heeft de RvT kennisgemaakt met het programmateam Actualisatie, dat de RvT informeerde over het werkproces rond actualisatie van de kerndoelen. De afdelingsmanagers zijn uitgenodigd bij de heidag van de RvT op 11 oktober 2023 voor een kennismaking. Zij hebben hun enthousiaste verhalen en hun zorgen gedeeld.

Het bestuur heeft in het najaar de resultaten van het MTO met de RvT besproken. Op een aantal punten is actie van het bestuur gewenst. RvT en bestuur blijven daarover ook in 2024 met elkaar in gesprek.

3. Ten slotte

De actualisatie van het curriculum vraagt in de turbulente politieke omgeving veel van SLO. SLO staat nu steeds meer op de kaart in het onderwijsveld.

De waardering van de RvT gaat uit naar de medewerkers en het bestuur, die vaak onder lastige en soms ook onzekere omstandigheden met veel inzet en betrokkenheid een bijdrage hebben geleverd aan de actualisatie van het curriculum en een gezonde toekomst van SLO. De RvT bedankt medewerkers en het bestuur daarvoor hartelijk.

Amersfoort, 12 juni 2024

w.g.

Mevr. H. Diender-van Dijk MCM,
voorzitter Raad van Toezicht

1.3 Inhoudelijk verslag activiteiten 2023

Deze paragraaf bevat het verslag van de belangrijkste inhoudelijke thema's waaraan SLO in 2023 heeft gewerkt.

Actualisatie curriculum funderend onderwijs

SLO heeft in 2023 uitvoering gegeven aan de opdracht van het ministerie van OCW voor het bijstellen van de kerndoelen primair onderwijs, onderbouw voortgezet onderwijs en het (voortgezet) speciaal onderwijs, alsmede de bijstelling van examenprogramma's voor vmbo, havo en vwo. Het betreft doorlopende trajecten vanuit 2022 die zijn doorgezet in 2023 en in 2024 worden gecontinueerd.

De doelstelling van het programma actualisatie curriculum is gericht op breed gedragen kerndoelen en examenprogramma's voor po, vo en (v)so, zodat het geactualiseerde curriculum een bijdrage levert aan de kwaliteit van het onderwijs. Het wettelijk curriculum moet een heldere opdracht aan het onderwijs zijn, zodat het richting en ruimte geeft voor eigentijds onderwijs. Eindproducten moeten een beredeneerde opbouw kennen met een doorlopende leerlijn po, vo-onderbouw, vo-bovenbouw en vervolgonderwijs. Ook wordt er gewerkt aan samenhang binnen en tussen vakken/leergebieden en het terugdringen van overladenheid van het curriculum. Daarmee betreft het een meerjarige doelstelling.

Het programma actualisatie curriculum is opgesplitst in de onderstaande drie deelprogramma's.

Deelprogramma actualisatie kerndoelen po, onderbouw vo en (v)so:

In het tweede ontwikkeljaar 2023 is een vervolg gegeven aan de opstart van de actualisatie van de kerndoelen die 2022 begon. Daarnaast is gestart met vijf nieuwe leergebieden om de gehele doelstelling te realiseren. De conceptkerndoelen Nederlands, rekenen en wiskunde zijn opgeleverd in de zomer van 2023, waarna ze beproefd worden in de onderwijspraktijk. De verwachting is dat de definitieve kerndoelen Nederlands, rekenen en wiskunde op 15 juli 2024 worden opgeleverd aan het ministerie van OCW. In 2023 is daarnaast gewerkt aan de realisatie van de conceptkerndoelen burgerschap en digitale geletterdheid. De oplevering is door de complexiteit van nieuwe leergebieden enkele maanden uitgesteld en wordt in maart 2024 afgerond, waarna deze kerndoelen beproefd worden in de onderwijspraktijk. De vijf kerndoelenteams voor moderne vreemde talen, mens & maatschappij, mens & natuur, kunst & cultuur en bewegen & sport zijn conform planning voorbereid.

Voor de ontwikkeling van kerndoelen is per leergebied een team van curriculumexperts, leraren en vakexperts ingericht. Het team wordt aangestuurd

door een externe procesregisseur. Voor aanvullende expertise en het realiseren van draagvlak en betrokkenheid is op gezette tijden gereflecteerd op de (tussen)opbrengsten. Hiervoor zijn experts en wetenschappers ingezet. Daarnaast zijn vakverenigingen, onderwijs- en maatschappelijke organisaties samengebracht in een advieskring.

De kerndoelen worden zo ontwikkeld dat ze ook bruikbaar zijn in het (voortgezet) speciaal onderwijs ((v)so) voor alle leerlingen die uitstromen naar vervolgonderwijs.

Daarnaast wordt voor zeer moeilijk lerende/ meervoudig beperkte leerlingen gewerkt aan functionele en leervoorwaardelijke kerndoelen. Deze worden in samenhang met de reguliere conceptkerndoelen po en onderbouw vo ontwikkeld.

SLO-curriculumexperts en doelgroepspecialisten hebben in expertteams een start gemaakt met het ontwikkelen van deze doelen. Daarnaast is gestart met het ontwikkelen van kerndoelen voor Nederlandse Gebarentaal (cluster 2). De eerste oplevering al deze doelen wordt verwacht in 2024.

Deelprogramma: Actualisatie examenprogramma's voor vmbo, havo en vwo
Parallel aan de actualisatie van de kerndoelen is gestart met de actualisatie van examenprogramma's vo. Deze worden uitgevoerd conform de kwaliteitscriteria in de werkopdracht van het ministerie van OCW aan SLO. In de aanpak worden de examenprogramma's voor vmbo, havo en vwo per vak/cluster van vakken in samenhang binnen één vakvernieuwingscommissie bijgesteld. De doorlooptijd beslaat maximaal 24 maanden.

In 2022 is gestart met vakken die de hoogste prioriteit hebben, namelijk Nederlands (vmbo, havo en vwo), wiskunde (havo/vwo), moderne vreemde talen (Engels, Duits, Frans en Spaans op vmbo, havo en vwo), natuurwetenschappelijke vakken (vmbo, havo, vwo) en maatschappijleer (vmbo, havo en vwo), gevolgd door Fries, klassieke talen en de resterende moderne vreemde talen. In 2023 is hier verder aan gewerkt en zijn er goede vorderingen gemaakt, waardoor de opleveringstermijn rond de zomer van 2024 gehaald lijkt te worden. De vakvernieuwingscommissie rekenen-wiskunde vmbo heeft in 2022 haar conceptexamenprogramma's opgeleverd en heeft in 2023 de doorstart naar de fase van beproeven gemaakt.

Met het College voor Toetsen en Examens (CvTE), Cito en het ministerie van OCW wordt parallel aan de vakvernieuwing gewerkt aan een vernieuwde vorm van 'beprouwen' waarin de samenwerking in de keten wordt versterkt. In 2023 is eveneens de opstart gemaakt voor de tweede tranche vakvernieuwing bovenbouw vo. Hierin worden de resterende examenprogramma's bovenbouw vo ontwikkeld.

SLO coördineert het gehele programma, levert curriculumexpertise en ondersteuning aan de commissies en externe procesregisseurs. Er zijn advieskringen ingericht, waarbij (anders dan bij kerndoelen) een explicietere rol ligt voor CvTE en Cito vanwege het Centraal Examen.

Deelprogramma: Kennisdeling & Ondersteuning

SLO verzorgt de (interne) kwaliteitszorg van het programma actualisatie curriculum. Binnen het deelprogramma 'kennisdeling & ondersteuning' is de verantwoordelijkheid belegd voor instrumentontwikkeling, (door)ontwikkeling van werkinstructies, inhoudelijke voorbereiding en analyses en kwaliteitszorg. Daarnaast is er een expertpoule (curriculumexperts met vakoverstijgende expertise) en een monitoringsteam ingericht. Hiermee wordt inhoudelijke ondersteuning geboden bij de ontwikkeling van kerndoelen en examenprogramma's. Er wordt ingezet op monitor- en evaluatieonderzoek ter bevordering van de algehele consistentie, aanreiken van specifieke expertise, en algehele kwaliteitsborging gericht op het realiseren van de werkopdracht.

Binnen dit deelprogramma is ook de verantwoordelijkheid voor leerlingparticipatie belegd. In samenwerking met LAKS en uitgevoerd door een professionele partij worden leerlingen geraadpleegd en bevraagd op de gehele ontwikkeling van examenprogramma's. Voor kerndoelen gebeurt dit op een aangepaste wijze op scholen zelf in een kleinere setting.

In 2023 heeft SLO bovendien een begin gemaakt met het voorstel voor de toekomstige functie en bruikbaarheid van het Referentiekader Taal en Rekenen. Wanneer kerndoelen en eindtermen in po en vo concreter worden en als beheersingsdoelen worden geformuleerd, heeft dit effect op het Referentiekader. Het voorstel voorziet in een advies over de toekomst van het

Referentiekader in het licht van actuele examenprogramma's en maakt deel uit van een breder advies t.a.v. het Referentiekader voor po, vo, mbo en ho. Hoewel het advies al in 2023 was beoogd, zal de uitvoering pas in 2024 plaatsvinden. Een eerste opzet van het voorstel is met het ministerie van OCW besproken.

Ten slotte heeft SLO de taak om de kerndoelen Caribisch Nederland te ontwikkelen. De kerndoelen die ontwikkeld worden voor Europees Nederland gelden in de basis ook voor Caribisch Nederland. De (onderwijs)situatie is alleen niet geheel identiek. Daarom is in 2023 gestart met een verkenning welke aanpassingen er nodig zijn. Dit mondt uit in een aangepaste werkopdracht aan SLO voor 2024.

Praktijkgerichte programma's

In 2020 is SLO gestart met de ontwikkeling van praktijkgerichte programma's (pgp's) in het vmbo. De aard van deze activiteit is gericht op de innovatie binnen het vmbo. Om ervoor te zorgen dat vmbo'ers (gl/tl) beter worden voorbereid op het vervolgonderwijs – mbo4 en havo - en om ervoor te zorgen dat alle leerwegen in het vmbo meer aansluiten bij jongeren die graag leren op een praktische manier. Inmiddels is de ontwikkeling van praktijkgerichte programma's ook voor het havo opgepakt.

Pgp's vmbo

De conceptexamenprogramma's voor de praktijkgerichte programma's in het vmbo zijn inmiddels alle opgeleverd. In 2023 zijn alle conceptexamenprogramma's getoetst en bijgesteld in ontwikkelpilots. Het toetsen van de (concept)examenprogramma's in een (ontwikkel)pilot gebeurt doorlopend. Een eerste monitormeting heeft plaatsgevonden en geresulteerd in de monitoringsrapportage van cohort 1 (2021-2023). In totaal doen ruim 150 scholen met de pilots mee.

Eind 2023 zijn de examenprogramma's gecomprimeerd zodat de schoolprogramma's beter te realiseren zijn. De doelformuleringen van algemene eindtermen zijn afgestemd met het programma curriculumactualisatie. Begin 2024 worden deze conceptexamenprogramma's (tussenproducten) aan het veld voorgelegd om aansluitend hun definitieve vorm te krijgen.

Naast het toetsen en bijstellen van de examenprogramma's worden ook andere zaken in de pilot uitgevoerd en uitgetest in intensieve samenwerking met partnerorganisaties, zoals SPV, platform TL, VNO-NCW, MBO-Raad, Techniefederatie, VO-raad, Havo-platform en het LAKS. Het gaat hier bijvoorbeeld om ondersteuning en begeleiding van pilotscholen. Deze scholen zijn ondersteund en begeleid bij het maken van goede onderwijsprogramma's op basis van de conceptexamenprogramma's door middel van landelijke bijeenkomsten, (online) consultatiesessies en schoolbezoeken. Alle 153 scholen zijn minimaal één keer bezocht in het schooljaar 2022/2023 waarvan het grootste deel in kalenderjaar 2023.

SLO ontwikkelt bovendien een handreiking ter versterking van de implementatie van de pgp's. De toetsing van de examenprogramma's draagt hier ook aan bij. De handreiking is in 2023 doorontwikkeld en opgeleverd. De handreiking zal continu worden aangepast en aangevuld. Daarnaast is er een digitale community doorontwikkeld in samenwerking met een externe community manager. Publicaties over wat werkt en wat niet bij de invoering van pgp's, zijn gedeeld in de community met de betrokken pilotscholen en opgenomen in de handreiking. In de genoemde monitorrapportage eind 2023 komt naar voren dat de instrumenten als bruikbaar en effectief worden beoordeeld door de

gebruikers. Op de landelijke dag van 30 januari 2024 worden de conceptexamenprogramma's per praktijkgericht programma voor het laatst met de pilotscholen besproken waarna zij aan het ministerie ter vaststelling worden aangeboden.

Met een extra impuls aan de communicatie over het programma praktijkgerichte programma's heeft SLO bijgedragen aan de vrijwillige invoering van de praktijkgerichte programma's in 2024, waarbij is ingezet op de algemene communicatiekanalen richting alle vmbo-scholen (inclusief pilotscholen) om de bekendheid en zichtbaarheid te vergroten. Hierbij is intensief samengewerkt met diverse stakeholders. Inmiddels is de communicatie hierover overgedragen aan het ministerie van OCW.

Pgp's havo

Op verzoek van het ministerie van OCW werkt SLO toe naar praktijkgerichte schoolexamenvakken voor het havo. Het gaat om twee varianten: een kleine variant van 120 klokuren als onderdeel van een combinatiecijfer en een grote variant van 360 klokuren als keuzevak voor het eindexamen. De twee concepten van beide pgp's (Maatschappij en Technologie) zijn in mei 2023 opgeleverd. Het beproeven van de conceptexamenprogramma's is daaropvolgend gestart. SLO ondersteunt de scholen die de conceptexamenprogramma's beproeven met handreikingen en een digitale community.

In 2023 is de kleine variant beproefd en gemonitord. Tevens is het examenprogramma conform de gegevens uit de beproeving en de monitoring doorontwikkeld. Verder is aansluitend bepaald wat de grote variant nodig heeft: het grote programma moet voldoende inhoud hebben, zodat het als volwaardig programma uitgevoerd kan worden. Op basis van gegevens uit de praktijk en de uitgevoerde monitor is de grote variant ontwikkeld. Inmiddels zijn scholen gestart met beproeven ervan.

Samen met de scholen is gewerkt aan de verbetering van de digitale handreiking ter ondersteuning van scholen met als focus de vormgeving van het onderwijsprogramma en de inrichting van het schoolexamen. Voor alle scholen die met een praktijkgerichte variant aan de slag willen gaan, is kennis ontsloten d.m.v. de community, website, conferenties, landelijke bijeenkomsten, nieuwsbrieven e.d. Als extra activiteit is in 2023 gestart met een verkenning of het wenselijk is dat er een praktijkgericht programma voor het vwo komt.

Praktijkroute Havo-educatie

In 2023 is het conceptexamenprogramma voor het keuzevak Havo-educatie (praktijkroute educatie) opgeleverd. In 2023 is veel energie gegaan naar communicatie over de praktijkroute en het werven van voldoende scholen om het conceptexamenprogramma daadwerkelijk te beproeven. Daartoe zijn talrijke digitale informatie-sessies georganiseerd, zowel open inschrijving als op

aanvraag van schoolteams. Naast een startbijeenkomst waren er twee landelijke bijeenkomsten. Er heeft inmiddels één ronde digitale monitoring plaatsgevonden. Tevens zijn alle pilotscholen door SLO bezocht. Ervaringen uit de pilot zijn gedeeld via webinars, nieuwsbrieven en artikelen.

Curriculumonderhoud

Naast bovenstaande actualisaties en vernieuwingen staat SLO garant voor onderhoud van het curriculum. Dit is conform onze wettelijke taak conform de wet SLOA, namelijk onderhoud en, waar noodzakelijk, doorontwikkeling van het curriculum op specifieke leergebieden/vakken en thema's (leerplanactiviteiten), en ondersteunende activiteiten en taken op landelijk niveau ter bevordering van de kwaliteit van het (landelijk) curriculum en de afsluiting daarvan. In het kader daarvan hebben we in 2023 de onderstaande activiteiten ondernomen.

Bewegen & Sport

Ter voorbereiding op de examenvernieuwing voor bewegen en sport zijn in samenwerking met het KVLO lerarenpanelbijeenkomsten georganiseerd om kennis te delen en tot netwerkvorming te komen. De opbrengsten hiervan zijn bronnen voor de vakvernieuwing, maar zij hebben ook geresulteerd in artikelen, verdere netwerkbijeenkomsten, diverse clinics en gastcolleges tijdens studiedagen. Daarnaast nam SLO actief deel aan netwerken die relevant zijn voor het vak.

Syllabuscommissies en schoolexamens

In 2023 voerde SLO het secretariaat van de syllabuscommissies van het CvTE. Het betrof voor 2023 de vernieuwing van de 'oude' syllabi voor: wiskunde vmbo; filosofie havo/vwo; aardrijkskunde havo; kunstvakken muziek vwo, kunstvakken Tehatex havo en vwo en economie vwo.

In afwachting van de oplevering van de nieuwe examenprogramma's en de bijbehorende syllabi zijn er in 2023 geen werkzaamheden verricht op de vakinhoud van de handreikingen voor de examens. Wel is er gewerkt aan de voorbereiding van de vorm van de nieuwe handreikingen die vanaf 2024 worden gebruikt. Ook is er gewerkt aan domeinbeschrijvingen, bijvoorbeeld voor rekenen en taal in de Caribisch Nederland en het peilonderzoek digitale geletterdheid.

Burgerschap

De invoering van nieuwe wetgeving op het gebied van burgerschap is door SLO ondersteund door middel van informatieverstrekking aan het scholenveld. Hiertoe is afgestemd met de kerndoelencommissie. Tevens heeft SLO actief deelgenomen aan het op de kaart zetten van het Expertisepunt Burgerschap. SLO is een van de leden van dit door het ministerie van OCW geïnitieerde expertisepunt.

Curriculum, toetsing en verantwoording op scholen

Om scholen planmatig met het curriculum om te leren gaan, zijn er in 2023 netwerkbijeenkomsten gehouden voor leerkrachten, directeuren, intern begeleiders (IB'ers) en kwaliteitsmedewerkers. Voor de verschillende doelgroepen is een eigen aanpak ontwikkeld. Dit heeft geleid tot verschillende artikelen, een Teamgids Formatief Evalueren en animaties over de functie en rol van toetsing op de website van SLO.

Europees Referentie Kader (ERK)

Tegelijkertijd met de vakvernieuwing voor de moderne vreemde talen werkt SLO aan de doorontwikkeling van het instrumentarium dat als doel heeft om de toegankelijkheid en bruikbaarheid van het ERK in het onderwijs te vergroten. In 2023 is gewerkt aan de digitalisering van het ERK, o.a. door de vertaling ervan in open data en actualisatie van enkele teksten op de website. De inhoud van de Taalprofielen is geactualiseerd.

Gespecialiseerd onderwijs

Het gespecialiseerd onderwijs als onderdeel van expertisecentrum SLO heeft in 2023 gefunctioneerd als een loketfunctie voor vragen vanuit het onderwijsveld op het gebied van het (aangepaste) curriculum. In 2023 is gewerkt aan kennisontsluiting voor het werkveld door middel van netwerkbijeenkomsten, schoolbezoeken, nieuwsbrieven, publicaties en gesprekken met relevante partners. Ook is meegedacht over Peilonderzoeken en deelname aan NRO-onderzoek.

Jonge kind: leerlijnaansluiting vroeg- en voorschoolse educatie

In 2023 heeft SLO kennis gedeeld en ondersteuning geboden rond het stimuleren en begeleiden van de ontwikkeling van jonge kinderen in de voor- en vroegschoolse educatie, met aandacht voor doelbewust handelen van pedagogisch medewerkers en onderbouwleerkrachten. Er zijn hiervoor verschillende producten ontwikkeld. Daarnaast zijn publicaties gedaan en is de website geactualiseerd. Voor communicatie zijn nieuwsbrieven, social media en onze netwerken benut. Ten slotte zijn inhoudelijke gesprekken gevoerd met relevante kennispartners en droeg SLO bij aan de versterking van kennis over het jonge kind bij onderwijsadviseurs en opleiders. Het Jonge kind is als project beëindigd in 2023 en gaat in 2024 als aandachtsgebied verder in het programma 'Basis op orde', dat onder andere gericht is op het maken van leerlijnen in voorschoolse educatie.

Olympiades

Als staande taak draagt SLO zorg voor de coördinatie en realisatie van de Olympiades. SLO beheert een deel van de gelden van acht bèta-Olympiades. De algemene organisatie en het projectmanagement zijn door een projectleider met managementassistentie vanuit SLO uitgevoerd. Verder heeft SLO bijgedragen aan de Olympiades voor scheikunde, biologie, aardrijkskunde en informatica.

Daarnaast heeft SLO de deelname aan EUSO en IJSO (tot 15 jaar) georganiseerd. Dit zijn de Europese en Wereldwedstrijden. In 2023 is gewerkt aan het overdragen van taken aan de verschillende Olympiadebesturen.

Samenhang in het curriculum

In 2023 is er gewerkt aan het maken van een handreiking en verschillende teamgidsen over samenhang in het curriculum. In de handreiking en in voorbeeldlessenseries is gewerkt aan producten in samenhang waarbij bijvoorbeeld zowel lees-, schrijf- en mondelinge taalvaardigheid als geschiedenisdoelen zijn uitgewerkt. Deze producten zijn beschikbaar gemaakt op het platform Basisvaardigheden. Daarnaast heeft externe kennisdeling plaatsgevonden door een publicatie en presentaties en workshops. Er zijn twee teamgidsen Formatief Evalueren opgeleverd over het verhelderen van leerdoelen en het geven van effectieve feedback. Hiermee biedt SLO ondersteuning aan teams in het vormgeven van formatief evalueren op school. Samenhang in het curriculum is als project beëindigd in 2023 en zal als thema een plek krijgen in de actualisatie van het curriculum en de uitwerking hiervan in leerlijnen, alsook bij de versterking van de basisvaardigheden.

Talentontwikkeling en maatwerk

In 2023 heeft SLO het onderwijsveld ondersteund door uitbreiding en vernieuwing van de themapagina's op de website over hoogbegaafdheid, de ontwikkeling van een gespreksplaat over talentstimulering en de evaluatie van de vakinzichtkaarten wis- en natuurkunde. Daarnaast zijn kennis en ervaringen gedeeld door middel van workshops en lezingen over begaafdheid, talentontwikkeling en maatwerk en door te sparren met kennispartners in het veld over thema's zoals de digitale school, het voorkomen van drop-outs en kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong. Talentontwikkeling en maatwerk is als project beëindigd eind 2023. Wel zal SLO in 2024 onderhoud aan bestaande producten uitvoeren en vragen uit het veld beantwoorden.

Vernieuwing beroepsgerichte vakken vmbo,

o.a. het beroepsgerichte examenprogramma Economie & Ondernemen

Het vmbo wordt vernieuwd op het gebied van praktijkgerichte vakken voor de theoretische en de gemengde leerwegen. Voor de basis-beroepsgerichte en kader-beroepsgerichte leerwegen wordt gewerkt met beroepsgerichte vakken. In 2023 heeft SLO gewerkt aan het curriculaire onderhoud van de beroepsgerichte vakken door advies te geven aan bb, kb en gl-scholen en door de adviescommissie beroepsgerichte keuzevakken te organiseren. In de vakvernieuwingscommissies bracht SLO specifieke inhoudelijke en curriculaire deskundigheid in. Scholen die initiatief nemen nieuwe keuzevakken te gaan ontwikkelen, werden door SLO ondersteund. Samen met het CvTE stelde SLO vast wat de uitgangspunten van de actualisatie van de beroepsgerichte vakken zijn. De concept-syllabus Economie & Ondernemen is opgeleverd en de

betreffende commissie afgerond. In nauwe samenwerking met CvTE zijn er acht nieuwe syllabuscommissies opgestart.

Curriculumondersteuning St. Eustatius, Saba en Bonaire

Op Bonaire heeft SLO de schoolbrede implementatie van het Referentiekader Papiamentu (RKP) ondersteund door o.a. de gezamenlijke ontwikkeling van leerlijnen én begeleiding van de uitwerking ervan voor de verschillende domeinen van het taalonderwijs in po en vo. Op St. Eustatius en Saba zijn onder begeleiding van SLO periodeplanners (door)ontwikkeld, gekoppeld aan deels nieuwe methodes (Nederlands als Vreemde Taal (NVT), rekenen/wiskunde en Engels). Dit naar aanleiding van de evaluatie en bijstelling van de leerlijnen NVT, rekenen en Engels. De implementatie in 2024 van deze materialen (periodeplanners en leerlijnen) is voorbereid. Hiertoe is overlegd met stakeholders en samenwerkingspartners, maar ook zijn artikelen in plaatselijke media verzorgd. Uiteraard is bij deze activiteit de koppeling gemaakt met de ontwikkeling van kerndoelen voor Caribisch Nederland.

Digitale geletterdheid

Eind 2023 is SLO op verzoek van het ministerie van OCW in samenwerking met Kennisnet gestart met het Expertisepunt Digitale Geletterdheid. Doel van het Expertisepunt Digitale Geletterdheid (EP.DG) is het ondersteunen van scholen bij het verbeteren van de kwaliteit van onderwijs in digitale geletterdheid. De activiteiten van het expertisepunt zijn onder andere gericht op het ontsluiten van informatie op het gebied van digitale geletterdheid en het ondersteunen van scholen, mede in afwachting van de kerndoelen. Op 22 november 2023 is het expertisepunt low-key 'gelanceerd' met een eenvoudige website (nieuwsbrief, infographic, aansluiting Q&A/loketfunctie). Dat is de opmaat naar een kwalitatieve doorontwikkeling en geleidelijke uitbreiding van de website die aansluit bij de ondersteuningswensen van het onderwijsveld.

Basisvaardigheden

In 2023 heeft SLO zich ingezet op het ontwikkelen én ontsluiten van nieuwe en bestaande kennis over het versterken van basisvaardigheden taal en rekenen-wiskunde van leerlingen in het funderend onderwijs. De leergebieden burgerschap en digitale geletterdheid werden toegevoegd aan het bestaande programma. In de uitwerking werd zowel expertise vanuit wetenschap als praktijkkennis ingezet. De kennis werd gedeeld in webinars, congressen en op het online platform basisvaardigheden.

Kennisontwikkeling en kwaliteit

SLO zet haar curriculumexpertise in voor en in het onderwijs, zodat SLO bijdraagt aan de kwaliteit van het curriculum en daarmee aan het verhogen van

de kwaliteit van het funderend onderwijs. Dit doen wij als onafhankelijk expertisecentrum op basis van onderzoek en analyses. We oriënteren ons op nationale en internationale ontwikkelingen en funderen onze aanpakken. Dit gaat om zowel vakspecifieke ontwikkelingen en kennis, als meer generieke thema's. SLO verbindt deze kennis met actuele onderwijskwesties en stellen haar expertise beschikbaar aan het onderwijsveld, de overheid en verbinden deze met de interne programma's en SLO-organisatie.

Kennisontwikkeling en expertise-onderhoud

Binnen SLO werken alle vaksecties en generieke themaspecialisten aan kennisontwikkeling en expertise-onderhoud. Ontwikkelde kennis komt ten goede aan de verschillende programma's (actualisatie, basisvaardigheden, praktijkgerichte programma's), bijvoorbeeld door vakspecifieke en generieke trendanalyses en startnotities die een belangrijke onderliggende rol spelen bij de keuzes die binnen de programma's worden gemaakt. Daarnaast komt deze kennis tot uitdrukking in vakportalen en op themapagina's op de SLO-website, evenals op (netwerk)bijeenkomsten en conferenties. Een aantal voorbeelden zijn de verdere conceptualisering van curriculumbewust handelen in afstemming met het experten netwerk 'leraar als ontwerper', het meewerken aan een kwaliteitskader voor open leermiddelen en participatie in een onderzoek naar kwaliteitscriteria voor leermiddelen, en het ontwerpen van een nieuwe indeling van de themapagina 'samenhang' op onze website, gebaseerd op een hernieuwde definitie van het concept samenhang. Verder is bijvoorbeeld ingezet op een onderzoek door DUO onderwijsonderzoek naar curriculumkeuzes die scholen maken: hoe verloopt dit, waar baseren zij zich op en wat zijn motieven om het curriculum te vernieuwen of door te ontwikkelen. Het onderzoeksrapport is voorjaar 2024 voorzien.

Wetenschappelijke kennisontwikkeling en innovatie

Wetenschappelijke kennisontwikkeling en innovatie kwamen tot stand als gevolg van bijvoorbeeld inhoudelijk complexe vraagstukken vanuit de programma's waarvoor waar nodig aanvullende literatuurverkenningen zijn uitgevoerd. De samenwerking met de Universiteit van Amsterdam (UvA) is van start gegaan in de vorm van het Research Centre for Curriculumstudies (RCCS). In afstemming met de onderzoekers van de UvA is door SLO een literatuurstudie naar curriculumpraktijken uitgevoerd en zijn er verschillende samenwerkingen op het gebied van universitair onderwijs en kennisdeling tot stand gekomen. Bijvoorbeeld: gastcolleges door SLO'ers, klankbordsessies met UvA-onderzoekers, stage- en afstudeeropdrachten ingebracht door SLO, etc. Binnen SLO is gewerkt aan verschillende onderzoeksprojecten. We hebben de leeropbrengsten in kaart gebracht bij de afronding van een SLO-project (Na Pisa De Lente). Daarnaast is aandacht besteed aan de actualisatietrajecten, waarbij de opzet van het ontwikkelproces, de gehanteerde werkwijze (bij aanvang en gedurende het ontwikkelproces) en de bijbehorende achterliggende keuzes in

kaart is gebracht. Er wordt tevens een onderzoek naar vaardigheden uitgevoerd. Deze laatste twee onderzoeken lopen door in 2024. Er is een meerjarige onderzoeksagenda opgesteld voor 2024 en daarna.

Internationaal

Voor het up-to-date houden van de expertise van SLO en voor interne, nationale en internationale kennisontwikkeling, kennisdeling en kennisontsluiting nam SLO in 2023 deel aan de netwerken Consortium of Institutions for Development and Research in Education in Europe (CIDREE) en het OECD Education 2030-project, onderzoek Mathematics Curriculum Document Analysis (MCDA). We namen deel aan de internationale expertgroep van het Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) van de Council of Europe, het Education Policy Advisors Network (EPAN) van de Council of Europe en de advisory board van het project Enhancing functional thinking from primary to upper secondary school (Funthink). Verder deden we mee aan het project Aurora Competence Framework van het Aurora European University Alliance programme en deelden we onze kennis d.m.v. presentaties, expertmeetings en overleggen voor en met het ministerie van OCW, alsmede in een vergelijkend onderzoeksrapport over curriculum en examinering in zes Europese landen.

Peil.onderwijs

In het kader van Peil.onderwijs leverde SLO in overleg met de inspectie domeinbeschrijvingen voor digitale geletterdheid (vo-onderbouw), rekenen & wiskunde (po), Engels (po). Er is ook een reflectiewijzer burgerschap so/sbo opgeleverd. SLO droeg bij aan de operationalisering van de domeinbeschrijvingen en de totstandkoming van de definitieve publicaties in begeleidingscommissies.

Strategisch advies

SLO startte in 2023 vanuit de strategische adviesfunctie een onderzoek naar de mogelijkheden voor de implementatie van het nieuwe curriculum. Een gecombineerde onderzoek- en strategie-werkgroep werkt op basis hiervan onder leiding van een externe projectleider aan een advies. Dit komt gereed in 2024. In een andere werkgroep, bestaande uit medewerkers van het ministerie van OCW en SLO, is hard gewerkt aan een eerste opzet voor een kalender voor periodieke herijking van het curriculum en aan het inrichten van een loketfunctie voor curriculumsignalen.

Periodieke herijking

In een werkgroep, bestaande uit medewerkers van het ministerie van OCW en SLO, is hard gewerkt aan een eerste opzet voor een onderhoudskalender voor periodieke herijking van het curriculum en aan het opzetten van een loketfunctie voor curriculumsignalen. Onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van OCW gaat SLO een transparant en voorspelbaar proces inrichten voor de periodieke herijking van het curriculum. Daarnaast werken we aan een loket

voor voorstellen voor en vragen over de inhoud van het curriculum. Hiermee zetten we in 2024 verdere stappen.

Kwaliteit van curriculumontwikkeling SLO

In het kader van kwaliteit van curriculumontwikkeling zijn verschillende activiteiten verricht gericht op het bevorderen, onderzoeken en evalueren van de kwaliteit van de producten en diensten van SLO. Daarnaast is zowel bijgedragen aan het ontwikkelen en beschikbaar maken van relevante beschikbare wetenschappelijke kennis als aan verdere kennisontwikkeling gericht op het curriculum en SLO-producten en -diensten.

Voor de bevordering van de kwaliteit van werken, waaronder onderzoekmatig werken en formatief evalueren, is gewerkt aan een gemeenschappelijk begrippenkader en de ontsluiting daarvan in een gereedschapskist. We organiseerden diverse activiteiten ten behoeve van interne kennisdeling. Inhoudelijke thema's zoals gespecialiseerd onderwijs, basisvaardigheden, curriculum op school, sociale en emotionele vaardigheden, maar ook politiek-strategische sensitiviteit kwamen aan de orde tijdens onze lunchbijeenkomsten, thematische fora en SLO-dagen.

Werken met het kwaliteitskader

Het doel van het kwaliteitskader van SLO is om kwaliteit te expliciteren, tot een gedeeld beeld van kwaliteit te komen en ons daarover te kunnen verantwoorden. In 2023 heeft SLO ingezet op het inbedden van het kwaliteitskader in de professionele cultuur en op het borgen van de opbrengsten van dit proces.

Activiteiten die hiervoor zijn opgezet, zijn onder andere: analyses van projectplannen, opnemen van kwaliteitsvragen in de monitorgesprekken met projectleiders, organiseren van (groeps)gesprekken en het geven van presentaties en workshops tijdens interne professionaliseringsmomenten. Daarnaast hebben we in de programmeringscyclus en de formats voor de projectplannen de kwaliteitsvragen verbonden met het projectcanvas dat SLO toepast.

Met deze activiteiten is bereikt dat het gesprek over kwaliteit door SLO'ers explicieter en breder gevoerd wordt, dat deze gesprekken gewaardeerd worden en dat collega's leren van elkaar en van andere projecten. Een volgende stap is nadere concretisering van de kwaliteitsstandaarden en aan het toegankelijk(er) maken van het kwaliteitskader. SLO'ers werken systematisch en onderbouwen gemaakte keuzes. Er is echter nog winst te behalen in het expliciteren en borgen daarvan, zowel voor verantwoording als voor interne professionalisering en het benutten van geleerde lessen.

Uit de evaluatie van alle activiteiten bleek dat er behoefte is aan het continu voeren van het gesprek over kwaliteit op natuurlijke momenten. Zo voelen we

ons verbonden met SLO en elkaar en creëren we een professioneel en positief werkklimaat. De evaluatie was aanleiding om het kwaliteitskader toegankelijker te maken en af te stemmen op de cyclus van het werkprogramma en het planmatig samenwerken. Het projectcanvas is daarom aangepast door sleutelvragen voor planmatig samenwerken en kwaliteit te integreren. Daarnaast gaan we aan de slag om het kader verder uit te werken voor bijvoorbeeld de kwaliteit van netwerken.

In 2024 zetten we in op het blijven faciliteren van gesprek over kwaliteit, op het ontwikkelen van een werkwijze en formats om kwaliteitskeuzes en geleerde lessen vast te houden en op het concretiseren van kwaliteitsstandaarden, ook in relatie tot verschillende typen projecten en programma's. Zicht krijgen op de externe waardering, het gebruik en effect van onze producten en diensten, zal meer aandacht gaan krijgen. Op basis van de ervaringen in 2023 zal het kwaliteitskader verder worden aangescherpt, evenals de rollen, taken en processen om kwaliteit als natuurlijk onderdeel van ons werk te expliciteren en te borgen.

Monitoring

Het monitorteam van SLO heeft een eerste analyse gemaakt van de gewenste en uitvoerbare werkwijzen en het te gebruiken basisinstrumentarium om tot een beredeneerd plan van aanpak te komen bij nieuwe monitorprojecten. Er zijn twee monitor- en evaluatieonderzoeken uitgevoerd om zicht te krijgen op het uitgevoerde curriculum.

Kennisdeling

SLO werkte, en werkt in toenemende mate, aan externe kennisdeling en exposure. Dit komt onder meer tot uitdrukking in de verschillende presentaties van SLO op bijvoorbeeld de Onderwijs Research Dagen (ORD). Maar ook in samenwerking en afstemming op het gebied van onderzoek met bijvoorbeeld Cito en de Inspectie van het Onderwijs. Speciale aandacht besteedt SLO aan curriculumontwikkeling op scholen. We werkten in 2023 met diverse producten, netwerken, conferenties en publicaties aan curriculumbewust handelen en versterken van curriculumbekwaamheid in de onderwijspraktijk bij teacher leaders, schoolleiders, ondersteuners en opleiders.

Digitalisering

Op het gebied van digitalisering curriculum is ervoor gezorgd dat de noodzakelijke stappen zijn ondernomen om SLO-data als open data in de leermiddelenketen te verankeren en te beheren. Er is onderzoek uitgevoerd en een eerste adviesrapport uitgebracht over een toekomstige aanpak en architectuur voor de toekomstige en duurzame opslag, beheer en ontsluiting van data en curriculumproducten van SLO. Hoewel niet als formeel partner, blijft SLO op het gebied van het digitaliseren van het curriculum nauw verbonden met het consortium groeifonds Impuls Open Leermaterialen.

Communicatie

SLO streeft ernaar dat (aankomend) leraren, schoolleiders, bestuurders van scholen en andere stakeholders in het onderwijsveld zich bewust zijn van het bestaan en het belang van het landelijke curriculum. In 2023 is erop ingezet dat onze doelgroepen weten wat SLO te bieden heeft en waarvoor ze bij SLO terecht kunnen, zij onze kennis en informatie prettig en makkelijk kunnen vinden en zij veelvuldig in aanraking komen met SLO en dus het curriculum. Om in deze ambitie te voorzien en om een bijdrage te leveren aan de programmadoelen, is communicatie onderdeel van alle programma's binnen SLO.

Daarnaast hebben we vanuit de afdeling communicatie in 2023 gewerkt aan een veelheid aan aansprekende, doelgroepgerichte en thematische content en communicatie-activiteiten:

SLO Verhaal

In april 2023 heeft SLO een corporate story gelanceerd: het SLO-verhaal. Het SLO-verhaal omschrijft de unieke toegevoegde waarde van SLO voor het onderwijs. Het geeft SLO een gezamenlijk vertrekpunt, een gezamenlijke ambitie en een gedeeld gevoel van trots. En is daarmee een belangrijke basis voor onze interne en externe strategie, voor onze externe communicatie en voor de realisatie van de communicatiedoelen.

Content en events

Via artikelen in diverse vakbladen, content op onze website slo.nl, berichtgeving via social media, ons eigen magazine SLO Context en nieuwsbrieven voor verschillende doelgroepen vergroten we de zichtbaarheid van ons werk in het onderwijsveld. Extra inzet ging in 2023 naar de voorbereidingen van een SLO-special bij het onderwijsmagazine Didactief. We hebben een start gemaakt met een nieuwe contentstrategie en contentplatform. Ook namen we deel aan verschillende onderwijs evenementen, zoals het AVS-congres, VO-congres en de Nationale Onderwijsweek.

Monitoring, tooling en slo.nl

Onze eigen communicatie en de communicatie over SLO en het onderwijs in andere media is gemonitord. Dit heeft waardevolle informatie opgeleverd waarmee de communicatie vanuit projecten en programma's van SLO wordt gevoed. We beheren en onderhouden de juiste tools om te kunnen communiceren met onze doelgroepen. Via slo.nl zorgen we voor goede ontsluiting van de informatie aan het onderwijsveld, zodat onze publicaties, producten en diensten breed toegankelijk zijn voor publiek en media.

Vanuit verschillende SLO-disciplines en -expertises, zijn in 2023 de eerste stappen gezet richting de digitalisering van het nieuwe curriculum en een passende digitale omgeving.

Onderzoek voor doelgroepgerichte communicatie

Eind 2023 heeft SLO een breed doelgroepenonderzoek voorbereid. Begin 2024 meten we onder onze eindgebruikers (leraren, teacher leaders/interne begeleiders en schoolleiders) en afnemers (educatieve uitgeverijen, opleiders en onderwijsadviesbureaus) hoe zij het beste bereikt, aangesproken en ondersteund kunnen worden met onze communicatie.

Actualiteiten

We staan journalisten te woord en geven uitleg over het curriculum. Waar relevant dragen we bij aan journalistieke artikelen in de vorm van interviews. En we hebben de communicatie verzorgd omtrent de lancering van het Research Centre for Curriculum Studies (RCCS) in samenwerking met Universiteit van Amsterdam (juni 2023).

2. Financiële informatie

2.1 Financiële positie

	31-12-2023		31-12-2022	
Op korte termijn beschikbaar				
Vorderingen	666.586		341.622	
Liquide middelen	16.133.442		17.885.874	
Liquiditeitssaldo		16.800.028		18.227.496
Af: Kortlopende schulden		11.897.873		13.366.791
Werkkapitaal		4.902.155		4.860.705
Vastgelegd op lange termijn				
Materiële vaste activa		1.117.356		1.059.122
Gefinancierd met op lange termijn beschikbare middelen		6.019.512		5.919.827
Deze financiering vond plaats met				
Eigen vermogen		5.833.600		5.672.423
Voorzieningen		185.912		247.169
		6.019.511		5.919.592

Het eigen vermogen is per ultimo 2023 gestegen van € 5.672k naar € 5.834k.

Dit is het gevolg van het positieve exploitatieresultaat van + € 161k.

Het eigen vermogen bestaat uit het Bestemmingsfonds publiek (€ 1.085k) en het vrije vermogen (€ 4.749k).

2.2 Financiële kengetallen

Kengetal	Definitie kengetal	Interne norm	2023	2022
Rentabiliteit	Totaal resultaat/Totaal baten	tussen -2% en +2%	1%	-1%
Solvabiliteit 2	Eigen vermogen + voorzieningen / Totaal vermogen	>30 %	34%	31%
Weerstandsvermogen *	Verwachte weerstandscapaciteit / benodigde weerstandsvermogen	Tussen 1 en 1,4	1,32	1,13
Current ratio	Vlottende activa inclusief liq.mid./vlottende passiva	> 0,75	1,41	1,36

* Het benodigde weerstandsvermogen voor 2023 is berekend op € 3.600k in de laatst opgestelde risicomangementrapportage, opgesteld in februari 2024. In 2022 was het berekend op € 4.050k. Het kengetal weerstandsvermogen is gestegen naar 1,3 in 2023, doordat het benodigde weerstandsvermogen is gedaald en de vrije reserve is gestegen.

Met een weerstandsratio van ten minste 1 wordt tot uitdrukking gebracht dat iedere euro die SLO als risico loopt, wordt afgedekt door tenminste één euro uit de beschikbare weerstandscapaciteit.

Een weerstandsratio tussen de 1 en de 1,4 is voldoende en ook gewenst.

Het uitgangspunt van SLO is dat er niet meer middelen hoeven te worden aangehouden dan noodzakelijk is.

Alle kengetallen voldoen aan de interne norm. Daarmee is er sprake van een voldoende vermogenspositie.

3. Begroting 2024 en meerjarenraming 2025 - 2028

	realisatie	Begroting	Raming	Raming	Raming	Raming
Baten	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Baten instellingssubsidie	€ 9.193.426	€ 10.850.000	€ 11.175.500	€ 11.510.765	€ 11.856.088	€ 12.211.771
Baten Actualisatie curriculum	€ 8.974.572	€ 12.871.904	€ 10.455.118	€ 5.915.154	€ 4.498.610	€ 2.026.591
Baten vmbo	€ 1.407.430	€ 1.760.688	€ 1.569.575	€ 1.683.065	€ 1.958.904	€ 2.017.672
Baten De basis op orde	€ 0	€ 580.964	€ 2.481.825	€ 3.100.280	€ 3.855.498	€ 5.277.795
Baten projectsubsidies overig	€ 970.814	€ 1.194.784	€ 206.000	€ 212.180	€ 0	€ 0
Baten uit detacheringen	€ 133.560	€ 130.563	€ 103.092	€ 0	€ 0	€ 0
Royalty's educatieve uitgevers	€ 71.110	€ 60.000	€ 61.800	€ 63.654	€ 65.564	€ 30.000
Baten niet-SLOA	€ 176.624	€ 50.000	€ 51.500	€ 53.045	€ 54.636	€ 56.275
Totaal baten	€ 20.927.536	€ 27.498.903	€ 26.104.410	€ 22.538.143	€ 22.289.300	€ 21.620.104
Lasten						
Salariskosten	€ 11.150.533	€ 14.225.062	€ 14.968.196	€ 14.115.802	€ 14.507.738	€ 14.146.545
Kosten externen (tijdschr.)	€ 243.073	€ 887.382	€ 914.003	€ 658.631	€ 678.390	€ 623.742
Overige personeelskosten	€ 936.517	€ 1.282.795	€ 1.150.581	€ 1.100.574	€ 1.133.113	€ 1.158.741
Afschrijvingen	€ 197.822	€ 259.860	€ 275.189	€ 250.866	€ 242.558	€ 245.373
Huisvestingslasten	€ 685.034	€ 671.816	€ 698.445	€ 718.999	€ 747.076	€ 781.751
Administratie en beheer	€ 382.254	€ 326.600	€ 341.715	€ 309.624	€ 357.883	€ 350.047
IT, inventaris en apparatuur	€ 258.015	€ 368.200	€ 382.821	€ 383.561	€ 395.018	€ 406.868
Projectkosten	€ 7.495.079	€ 10.111.697	€ 7.782.380	€ 5.394.788	€ 4.626.760	€ 4.289.385
Totaal lasten	€ 21.348.328	€ 28.133.411	€ 26.513.329	€ 22.932.844	€ 22.688.535	€ 22.002.453
Financiële baten en lasten						
Rentebaten	€ 581.967	€ 450.000	€ 300.000	€ 300.000	€ 300.000	€ 300.000
Resultaat na belastingen	€ 161.176	€ -184.509	€ -108.919	€ -94.701	€ -99.235	€ -82.349

4. Balans per 31 december 2023

Activa	2023	2022
Vaste activa		
Materiële vaste activa		
Inv.verbouwing Amersfoort	911.730	835.098
Inventaris	44.010	53.205
Hard-/software	161.616	167.145
CMS	-	3.673
Totaal materiële activa	1.117.356	1.059.122
Vlottende activa		
Debiteuren	214.422	94.614
Overige vorderingen	-	-
Overlopende activa	452.164	251.720
Liquide middelen		
Tegoeden banken	16.132.824	17.883.466
Kasmiddelen	618	2.408
Totaal vlottende activa	16.800.028	18.232.208
Totaal activa	17.917.384	19.291.330

Passiva	2023	2022
Eigen vermogen		
Bestemmingsfonds publiek	1.085.000	1.085.000
Vrije reserve	4.748.600	4.587.423
Totaal eigen vermogen	5.833.600	5.672.423
Voorzieningen		
Voorzieningen	185.912	247.169
Kortlopende schulden		
Onderhanden werk projectkosten	-	-
Gedeclareerde termijnen	4.936.404	8.678.185
Crediteuren	1.442.075	951.052
Schuld aan ministerie van OCW	2.311.995	985.173
Loonheffing	695.359	694.543
Omzetbelasting	38.904	40.122
Schulden ter zake van pensioenen	162.566	177.281
Overlopende passiva		
Vakantietoeslag	386.206	350.059
Vakantiedagen	505.851	493.495
Accountants- en administratiekosten	31.460	24.974
Overige overlopende passiva	1.387.052	976.853
Totaal kortlopende schulden	11.897.873	13.371.738
Totaal passiva	17.917.384	19.291.330

5. Staat van baten en lasten

	Realisatie 2023	Begroting 2023	Verschil	Realisatie 2022
Baten				
<u>Baten projecten</u>				
Baten Instellingssubsidie	9.193.426	10.850.000	-1.656.574	10.503.446
Baten Actualisatie curriculum	8.974.572	11.652.407	-2.677.835	4.943.600
Baten vmbo	1.407.430	1.468.570	-61.140	1.513.008
Baten projectsubsidies overig	970.814	843.753	127.061	716.945
Baten uit detacheringen	133.560	282.285	-148.725	271.143
Royalty's educatieve uitgevers	71.110	5.000	66.110	52.295
Baten niet - SLOA	176.624	304.310	-127.686	147.127
Totaal baten	20.927.536	25.406.325	-4.478.789	18.147.564
Lasten				
<u>Personeelskosten</u>				
Salariskosten	11.150.533	11.809.062	-658.529	10.348.978
Overige personeelskosten	1.179.590	1.934.027	-754.438	1.280.321
Totaal personeelskosten	12.330.123	13.743.090	-1.412.967	11.629.299
<u>Instellingskosten</u>				
Afschrijvingen	197.822	236.920	-39.098	264.926
Huisvestingslasten	682.096	735.086	-52.990	575.134
Administratie en beheer	382.254	687.620	-305.365	696.223
IT, inventaris en apparatuur	260.954	359.880	-98.926	377.983
Totaal instellingskosten	1.523.125	2.019.506	-496.380	1.914.267
<u>Projectkosten</u>				
Proj.kosten instellingssubsidie	1.118.966	1.222.856	-103.889	1.217.339
Proj.kosten act. curriculum	5.655.854	8.008.735	-2.352.881	2.989.021
Projectkosten vmbo	279.245	223.206	56.039	268.153
Proj.kosten projectsubsidies ov.	331.900	308.668	23.232	312.609
Projectkosten niet-SLOA	109.115	20.000	89.115	78.727
Totaal projectkosten	7.495.079	9.783.465	-2.288.385	4.865.847
Totale lasten	21.348.328	25.546.060	-4.301.621	18.409.413
Financiële baten en lasten				
Rentebaten	581.967	25.000	556.967	63.819
Resultaat na belastingen	161.176	-114.735	275.910	-198.029

Over 2023 is een positief resultaat (op nacalculatie) behaald van + € 161k. Dit wordt veroorzaakt door de rentebaten op het eigen vermogen (€ 194k) en het resultaat van de niet-SLOA activiteiten (- € 28k) en gemaakte kosten voor het RCCS (- € 5k). Het resultaat komt ten gunste van het vrije vermogen.

6. Kasstroomoverzicht

	31-12-2023		31-12-2022	
Kasstroom uit operationele activiteiten				
Saldo baten en lasten	161.175		-198.028	
Gecorrigeerd voor rentebaten	-581.967		-63.819	
Afschrijvingen incl boekverlies/winst	199.650		265.110	
Rentebaten, niet ontvangen in het boekjaar			-	
Subtotaal (A)		-221.142		3.262
Mutaties in:				
Voorzieningen		61.257		-60.917
Vorderingen	-320.252		-184.932	
Kortlopende schulden	-1.473.865		317.516	
Mutatie werkkapitaal		-1.794.118		132.584
Subtotaal (B)		-1.732.861		71.667
Subtotaal Kasstroom uit bedrijfsoperaties (C = A+B)		-1.954.002		74.930
Ontvangen rentebaten (D)		405.734		5.891
(E = C + D)		-1.548.268		80.821
Totaal kasstroom uit investerings-activiteiten (F)		-257.885		-141.865
Kasstroom uit financieringsactiviteiten (G)		0		0
Mutatie liquide middelen (E + F + G)		-1.806.153		-61.044
Verloop mutatie liquide middelen				
Stand per begin boekjaar		17.706.112		17.767.156
Mutaties in boekjaar		-1.806.153		-61.044
Stand geldmiddelen per 31 december		15.899.958		17.706.112

7. Waarderingsgrondslagen

Juridische vorm en voornaamste activiteiten

De organisatie is een stichting. De voornaamste activiteiten hebben betrekking op het bevorderen van kennis- en instrumentontwikkeling op het gebied van leerplanontwikkeling. Doelstelling daarbij is de onderwijsverbetering in Nederland. Daarbij baseert SLO zich op (nationale en internationale) ontwikkelingen in wetenschap, beleid, praktijk en maatschappij en draagt daaraan bij.

Toegepaste standaarden

De jaarrekening is opgesteld volgens de voorschriften voor de jaarverslaggeving voor niet-onderwijsinstellingen zoals bedoeld in de Wet SLOA 2013. Hierbij is op onderdelen afgeweken van de voorgeschreven modellen omdat dat beter aansluit bij de bedrijfsvoering en beter inzicht geeft in doelstelling en financiering van SLO. Het effect op vermogen en resultaat is nihil.

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten. De jaarrekening is opgesteld conform richtlijn 640 organisaties zonder winststreven van de Raad van de Jaarverslaggeving.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling

Voor zover niet anders is vermeld, worden activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de organisatie zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

De opbrengsten en kosten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, de functionele valuta van de organisatie.

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, als ook van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten

kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en/of betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Financiële instrumenten

De financiële instrumenten omvatten bij SLO debiteuren en overige vorderingen, geldmiddelen, crediteuren en overige te betalen posten. Deze financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde. Indien instrumenten niet zijn gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de staat van baten en lasten maken eventuele direct toerekenbare transactiekosten deel uit van de eerste waardering.

Na de eerste opname worden de debiteuren, overige vorderingen en geldmiddelen gewaardeerd tegen nominale waarde en de crediteuren en overige te betalen posten tegen de reële waarde.

Verstreckte leningen en overige vorderingen

Verstreckte leningen en overige vorderingen worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode, verminderd met bijzondere waardevermindervers verliezen.

Overige financiële verplichtingen

Financiële verplichtingen die geen deel uitmaken van een handelsportefeuille worden tegen geamortiseerde kostprijs gewaardeerd op basis van de effectieve-rentemethode.

Grondslagen voor de omrekening van vreemde valuta

Transacties luidend in vreemde valuta worden in de betreffende functionele valuta van de organisatie omgerekend tegen de geldende wisselkoers per transactiedatum. In vreemde valuta luidende monetaire activa en verplichtingen worden per balansdatum in de functionele valuta omgerekend tegen de op die datum geldende wisselkoers. Niet-monetaire activa en passiva in vreemde valuta's die tegen historische kostprijs worden opgenomen, worden in euro's omgerekend tegen de geldende wisselkoersen per transactiedatum. De bij omrekening optredende valutakoersverschillen worden als last in de staat van baten en lasten opgenomen.

Materiële vaste activa

De volgende categorieën materiële vaste activa zijn in gebruik:

Categorie	Afschrijvingsperiode (jaren)	Percentage afschrijving (per jaar)
Inrichting/Inventaris	10	10%
Hardware	4	25%
Vaste Bedrijfsmiddelen VBM	4	25%
Investeringen Amersfoort	10	10%

Inrichting/Inventaris

De inrichting en het inventaris worden gewaardeerd tegen de historische aanschafwaarde, onder aftrek van afschrijvingen. Er wordt lineair afgeschreven op basis van de (resterende) economische levensduur met een restwaarde van nul. De gehanteerde afschrijvingsperiode is tien jaar.

Hardware

De hardware wordt gewaardeerd tegen de historische aanschafwaarde, onder aftrek van afschrijvingen. Er wordt lineair afgeschreven op basis van de (resterende) economische levensduur met een restwaarde van nul. De gehanteerde afschrijvingsperiode is vier jaar.

Vaste Bedrijfsmiddelen (VBM)

Deze post bestaat uit aanschaf, investeringen en afschrijvingen voor het Content management Systeem (CMS).

Investeringen Amersfoort

De inrichting en de inventaris ten behoeve van het kantoorpand in Amersfoort worden gewaardeerd tegen de historische aanschafwaarde, onder aftrek van afschrijvingen. Er wordt lineair afgeschreven op basis van de (resterende)

economische levensduur met een restwaarde van nul. De gehanteerde afschrijvingsperiode is tien jaar.

Financiële vaste activa

Deelnemingen waarin invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd volgens de vermogensmutatiemethode op basis van de nettovermogenswaarde. Bij de bepaling van de nettovermogenswaarde worden de waarderingsgrondslagen van de organisatie gehanteerd. Deelnemingen met een negatieve nettovermogenswaarde worden op nihil gewaardeerd. Wanneer de organisatie garant staat voor de schulden van de betreffende deelneming wordt een voorziening gevormd. Deze voorziening wordt primair ten laste van de vorderingen op deze deelneming gevormd en voor het overige onder de voorzieningen ter grootte van het aandeel in de door de deelneming geleden verliezen, dan wel voor de verwachte betalingen door de organisatie ten behoeve van deze deelneming.

Bijzondere waardeverminderingen of vervreemding van vaste activa

Vaste activa met een lange levensduur dienen te worden beoordeeld op bijzondere waardeverminderingen wanneer wijzigingen of omstandigheden zich voordoen die doen vermoeden dat de boekwaarde van een actief niet terugverdiend zal worden. De terugverdienmogelijkheid van activa die in gebruik zijn, wordt bepaald door de boekwaarde van een actief te vergelijken met de toekomstige netto-kasstromen die het actief naar verwachting zal genereren.

Wanneer de boekwaarde van een actief hoger is dan de geschatte toekomstige kasstroom, wordt een bedrag voor impairment ten laste van het resultaat geboekt voor het verschil tussen de boekwaarde en de actuele waarde van het actief. Voor verkoop worden beschikbare activa gewaardeerd tegen boekwaarde of lagere actuele waarde, onder aftrek van verkoopkosten.

Vorderingen

Vorderingen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde onder aftrek van een voorziening voor oninbaarheid. Voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de inbaarheid van de vorderingen.

Eigen vermogen

Onder het eigen vermogen worden de algemene reserve en het bestemmingsfonds publiek (egaliseringsreserve) gepresenteerd. De algemene reserve bestaat uit de reserves die ter vrije beschikking staan van het Bestuur. Indien een beperktere bestedingsmogelijkheid door een derde is aangebracht, dan is het aldus afgezonderde deel van het eigen vermogen aangeduid als bestemmingsfonds.

Voorzieningen

SLO vormt zo nodig voorzieningen voor de volgende zaken:

Voorziening langdurig zieken

De voorziening langdurig zieken betreft een voorziening die is gevormd voor medewerkers die na langdurige ziekte naar verwachting uit dienst treden.

Ultimo 2022 is de inschatting gemaakt, dat er geen medewerkers zijn van wie dit wordt verwacht en daarom is de voorziening leeg op die peildatum.

Voorziening jubileum

De jubileumvoorziening betreft een voorziening voor toekomstige jubileumuitkeringen. De voorziening betreft de contante waarde van de in de toekomst uit te keren jubileumuitkeringen. De berekening is gebaseerd op gedane toezeggingen, leeftijd en arbeidsduur en blijfkansen. Er is een disconteringsvoet van 1,5% gehanteerd en een gemiddelde stijging per jaar van 4%.

De voorziening is verlaagd van € 247k naar € 186k.

Kortlopende schulden

Schulden met een op balansdatum resterende looptijd van ten hoogste één jaar worden aangeduid als kortlopend.

Het saldo van projecten uit hoofde van werk in opdracht van derden leidt tot een vordering of een schuld op de balans. Het saldo wordt per project bepaald. Een eventueel noodzakelijke voorziening op een project uit hoofde van werk in opdracht van derden wordt in mindering gebracht op onderhanden projecten.

De onderhanden projecten zijn tegen bestede kosten minus de aan afnemers in rekening gebrachte termijnen op de balans opgenomen. Het saldo is gecorrigeerd met de in het verslagjaar gerealiseerde kosten van onderhanden projecten, en opgenomen als baten en lasten in de exploitatierekening.

Tenzij dit anders is aangegeven worden de voorzieningen opgenomen tegen de nominale waarde. Toevoegingen aan voorzieningen vinden plaats ten laste van de staat van baten en lasten. Uitgaven vinden rechtstreeks plaats ten laste van de voorzieningen.

Een voorziening in verband met verplichtingen als bedoeld in artikel 2:374 lid 1, eerste volzin BW, wordt uitsluitend opgenomen indien op de balansdatum aan de volgende voorwaarden wordt voldaan:

- de rechtspersoon heeft een verplichting (in rechte afdwingbaar of feitelijk)
- het is waarschijnlijk dat voor de afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen noodzakelijk is en
- er kan een betrouwbare schatting worden gemaakt van de omvang van de verplichting.

Schuld Ministerie OCW

Met ingang van 1 oktober 2016 heeft SLO als SLOA-gesubsidieerde instelling te maken met de Kaderregeling subsidies OCW, SZW en VWS. Deze heeft betrekking op de programmering en uitvoering vanaf 2017. De nieuwe regeling heeft gevolgen voor de eindafrekening en egalisatiereserve.

De egalisatiereserve is bedoeld om de SLOA-instellingen de mogelijkheid te bieden om, na toestemming van OCW, voor sommige activiteiten meer en voor andere juist minder kosten te maken.

Door de invoering van de egalisatiereserve is een tekort of overschot op een project niet langer meer de aangelegenheid van de projectleider en manager. De gevolgen werken namelijk nu direct door op organisatieniveau en vraagt dan ook om centrale sturing.

Het uitgangspunt bij de instellingssubsidie is dat er op het niveau van subsidiebeschikking wordt afgerekend (egaliseren of terugbetalen indien de egalisatiereserve maximaal is of de doelen niet gerealiseerd zijn). Projectsubsidies (= additioneel) worden ook per project afgerekend maar mogen niet worden geëgaliseerd (dus terugbetalen of aanvullen uit eigen middelen).

Tevens dienen bij projecten > € 125.000 afwijkingen van afzonderlijk begrote posten binnen een project te worden toegelicht indien ze afwijken met meer dan 20% met een minimum van € 25.000.

Personeelsbeloningen/pensioenen

SLO heeft voor haar werknemers een toegezegde pensioenregeling. Hiervoor in aanmerking komende werknemers hebben op de pensioengerechtigde leeftijd recht op een pensioen dat is gebaseerd op het gemiddeld verdiende loon berekend over de jaren dat de werknemer pensioen heeft opgebouwd bij SLO. De verplichtingen, die voortvloeien uit deze rechten van haar personeel, zijn ondergebracht bij het bedrijfstakpensioenfonds ABP. SLO betaalt hiervoor premies die deels door de werkgever wordt betaald en deels door de werknemer. De pensioenrechten worden jaarlijks geïndexeerd, indien en voor zover de dekkingsgraad van het pensioenfonds (het vermogen van het pensioenfonds gedeeld door haar financiële verplichtingen) dit toelaat.

SLO heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in geval van een tekort bij het pensioenfonds, anders dan het effect van hogere toekomstige premies. SLO heeft daarom alleen de verschuldigde premies tot en met het einde van het boekjaar in de jaarrekening verantwoord.

Opbrengsten projecten

SLOA-opbrengsten

De opbrengsten uit projecten SLOA regulier en incidentele SLOA-opdrachten worden in de staat van baten en lasten als baten opgenomen voor een bedrag gelijk aan de kosten indien zeker is dat deze kosten declarabel zijn. Een eventueel positief resultaat wordt genomen naar rato van het stadium van voltooiing van de transactie op verslagdatum (de zogeheten percentage of completion methode). Het stadium van voltooiing wordt bepaald aan de hand van beoordelingen van de in het verslagjaar verrichte werkzaamheden. Eventuele batige saldi tussen toegekende subsidie (beschikking) en toegerekende kosten worden toegevoegd aan het bestemmingsfonds publiek (egalisatiereserve).

Voor een eventueel verwacht negatief resultaat wordt een voorziening getroffen die in mindering is gebracht op de onderhanden projecten.

Baten overig

De opbrengsten uit de overige niet-SLOA-projecten worden in de staat van baten en lasten opgenomen voor een bedrag gelijk aan de in het verslagjaar gerealiseerde kosten. Een eventueel positief resultaat wordt genomen na voltooiing van de gehele transactie (de zogeheten completed contract methode).

Aandeel in het resultaat van organisaties waarin wordt deelgenomen

Dit is niet van toepassing bij SLO.

Belastingen

Belastingen omvatten de over de verslagperiode verschuldigde en verrekenbare winstbelastingen en latente belastingen. De belastingen worden in de staat van baten en lasten opgenomen, behoudens voor zover deze betrekking hebben op posten die rechtstreeks in het eigen vermogen worden opgenomen, in welk geval de belasting in het eigen vermogen wordt verwerkt.

De over het boekjaar verschuldigde en verrekenbare belasting is de naar verwachting te betalen belasting over de belastbare winst over het boekjaar, berekend aan de hand van belastingtarieven die zijn vastgesteld op verslagdatum, dan wel waartoe materieel al op verslagdatum is besloten, en eventuele correcties op de over voorgaande jaren verschuldigde belasting.

Voor latente belastingen wordt een voorziening getroffen voor tijdelijke verschillen tussen de boekwaarde van activa en verplichtingen ten behoeve van de financiële verslaggeving en de fiscale boekwaarde van die posten.

Er wordt uitsluitend een actieve belastinglatentie opgenomen voor zover het waarschijnlijk is dat er in de toekomst belastbare winsten beschikbaar zullen zijn die voor de realisatie van het tijdelijke verschil kunnen worden aangewend.

Actieve belastinglatenties worden per iedere verslagdatum herzien en verlaagd voor zover het niet langer waarschijnlijk is dat het daarmee samenhangende belastingvoordeel zal worden gerealiseerd.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode. Kasstromen in buitenlandse valuta's zijn herleid naar euro's met gebruikmaking van de gewogen gemiddelde omrekeningskoersen voor de betreffende periodes.

8. Toelichting op de balans

8.1 Materiële vaste activa

Het verloop van de materiële vaste activa ziet er als volgt uit:

	Inrichting/ inventaris	Hardware	VBM*	Inv. Utrecht	Inv. Amersfoort	Totaal
Stand per 1 januari 2023						
Aanschafprijs	519.667	632.638	344.104	137.355	1.113.227	2.746.992
Cumulatieve afschrijvingen en waardevermindering	-466.462	-465.493	-340.431	-137.355	-278.129	-1.687.870
Boekwaarde	53.206	167.145	3.673	0	835.098	1.059.122
Mutaties in de boekwaarde:						
Investerings	845	67.505			189.534	257.885
Desinvesteringen (aanschafwaarde)	-78.110	-119.551				-197.660
Afschrijvingen	-10.040	-71.206	-3.673		-112.902	-197.822
Afschrijving op desinvesteringen (Cumulatieve afschrijvingen)	78.110	117.723				195.832
Saldo	-9.195	-5.529	-3.673	0	76.632	58.234
Stand per 31 december 2023						
Aanschafprijs	442.403	580.593	344.104	137.355	1.302.761	2.807.216
Cumulatieve afschrijvingen en waardevermindering	-398.392	-418.977	-344.104	-137.355	-391.032	-1.689.859
Boekwaarde	44.011	161.616	0	0	911.730	1.117.357

* De post VBM (Vaste bedrijfsmiddelen) bestaat uit aanschaf, investeringen en afschrijvingen voor het Content Management System (CMS).

8.2 Specificatie van de rest van de balans per 31 december 2023

	2023	2022
Debiteuren		
Debiteuren	214.422	94.614
Overlopende activa		
Vooruitbetaalde bedragen	73.866	13.450
Nog te ontvangen bedragen	187.287	57.928
Transitorische posten	191.012	180.342
	452.164	251.720
Tegoeden bankrekeningen		
ING Betaalrekening 66.48.64.880	372.710	310.225
Schatkist RC	15.760.957	17.573.241
Kruisposten	-843	0
	16.132.824	17.883.466
Kasmiddelen		
Kas	618	2.408
Totaal activa	17.917.384	19.291.330

De post debiteuren is sterk gestegen t.o.v. 2022. Enerzijds doordat de facturen van een detachering ad € 112k nog niet aan SLO waren betaald. Anderzijds door de debiteur Kennisnet, die voor werkzaamheden t.b.v. het Groeifonds open leermiddelen nog € 88k niet had betaald.

Toelichting vorderingen

		31-12-2023		31-12-2022
Overlopende activa				
Vooruitbetaalde bedragen verzekeringen	3.818		13.450	
Vooruitbetaalde huur	141.534		127.582	
Overige vooruitbetaalde bedragen	129.735		52.760	
		275.087		193.792
Royalty's (inschatting)			0	
Rentebaten	177.077		57.928	
Overige nog te ontvangen bedragen	0		0	
		177.077		57.928
Totaal overlopende activa		452.164		251.720

Passiva	2023	2022
Bestemmingsfonds publiek	1.085.000	1.085.000
Vrije reserve		
Onverdeeld resultaat	161.175	-198.028
Vrije reserve	4.587.424	4.785.451
	4.748.600	4.587.423
Overige voorzieningen		
Voorziening jubileumuitkering	185.912	247.169
Onderhanden werk projectkosten		
Vooruit ontvangen termijnen BTW	0	11.757
Vooruit ontv. termijnen geen BTW	0	154.217
Vooruit ontv. termijnen SLOA	4.936.404	8.512.211
Gedeclareerde termijnen	4.936.404	8.678.185
Crediteuren	1.442.075	951.052
Schuld aan ministerie van OCW		
Te vorderen SLOA innovatie/R&D	-19.919.025	-19.890.180
Ontvangen SLOA innovatie/R&D	19.176.596	16.692.261
Onderhanden werk aanv. project.	-4.936.404	-8.512.211
OCW te verrekenen subsidie Innovatie	-11.909.721	-7.593.883
OCW te ontvangen voorschot Innovatie	19.900.549	20.289.186
	2.311.995	985.173
Loonheffing		
Bijdrage WNPAAWW	0	-2
Loonheffingen	695.359	694.545
	695.359	694.543
Omzetbelasting		
BTW af te dragen hoog (verkopen)	0	6.712
BTW te vorderen verlegd (inkopen)	0	3.738
BTW afdracht	38.904	29.672
	38.904	40.122
Schulden ter zake van pensioenen		
Premie ABP Pensioen /NP	162.975	164.625
Netto salarissen	-125	10.830
Tussenrekening voorschotten salaris	-284	1.826
	162.566	177.281
Vakantietoeslag		
Reservering vakantietoeslag	386.206	350.059
Vakantiedagen		
Schuld vakantiedagen	505.851	493.495
Accountants- en admin. kosten		
Nog te betalen accountantskosten	31.460	24.974
Overige overlopende passiva		
Nog te betalen bedragen	1.387.052	976.853
Totaal passiva	17.917.385	19.291.331

De post vooruitontvangen termijnen SLOA additioneel betreft de gelden voor Actualisatie Curriculum, die van OCW zijn ontvangen maar nog niet gebruikt. Door verbruik in 2023 is het bedrag ultimo 2023 - € 3.742k lager geworden.

De post crediteuren is gestegen in 2023. Veel facturen zijn eind december 2023 of in 2024 verstuurd, zodat ze niet meer in 2023 betaald konden worden. SLO betaalt haar facturen vrijwel altijd binnen een maand.

De post overige overlopende passiva is gestegen, doordat het programma Actualisatie Curriculum in 2023 is opgeschaald. Dit zorgt ervoor, dat het bedrag aan nog niet ontvangen facturen van derden (voornamelijk scholen) voor reeds verrichte werkzaamheden is gestegen van € 846k eind 2022 naar € 1.081k eind 2023. Relatief gezien (t.o.v. de totale verplichtingen) is het bedrag aan nog niet gestuurde facturen gedaald van 50% in 2022 naar 24% in 2023. SLO heeft met derden afspraken gemaakt over tijdige facturatie, maar kan naleving niet afdwingen.

8.3 Toelichting op het eigen vermogen

		2023		2022
Eigen vermogen (EV)				
Stand per 1-1		5.672.423		5.870.450
Stand bestemmingsfonds publiek 31-12	1.085.000		1.085.000	
Stand vrije reserve 31-12	4.748.600		4.587.423	
Stand per 31-12 EV		5.833.600		5.672.423
Stand bestemmingsfonds publiek (BFP) 1-1	1.085.000		1.085.000	
Correctie BFP 2023 o.b.v. vaststelling OCW	0		0	
Gewijzigde stand 1-1 o.b.v. vaststelling OCW	1.085.000		1.085.000	
Stand per 31-12 BFP		1.085.000		1.085.000
Stand vrije reserve 1-1	4.587.425		4.785.453	
Resultaat boekjaar	161.176		-198.028	
Stand per 31-12 vrije reserve		4.748.601		4.587.425

Het Ministerie van OCW heeft bepaald dat een bestemmingsfonds publiek (BFP) gevormd dient te worden. Het BFP bedraagt maximaal 10% van de over het laatste kalenderjaar verleende instellingssubsidie. Het BFP voldoet aan de voornoemde norm.

8.4 Specificatie personeelsvoorzieningen

	Jubileum uitkeringen	Langdurig zieken	Totaal
Stand per 1-1	247.169	0	247.169
Dotaties	-15.358	0	-15.358
Onttrekkingen	-45.899	0	-45.899
Stand per 31-12	185.912	0	185.912

8.5 Toelichting op kortlopende schulden

		31-12-2023		31-12-2022
Voor gefactureerde en - ontvangen termijnen OHW				
Gedeclareerde termijnen	4.936.404		8.678.185	
Totaal		4.936.404		8.678.185
Uitsplitsing				
Gedeclareerde termijnen SLOA	4.936.404		8.512.211	
Totaal SLOA		4.936.404		8.512.211
Gedeclareerde termijnen niet-SLOA	0		165.974	
Totaal niet-SLOA		0		165.974
Totaal specificatie		4.936.404		8.678.185

9. Staat van baten en lasten gespecificeerd

9.1 Cijfermatige toelichting

	Realisatie 2023	Begroting 2023	Vershil real t.o.v begroot	Realisatie 2022
Baten				
Baten instellingssubsidie uren	8.074.460	9.627.144	-1.552.684	9.286.107
Baten instellingssubsidie MA	1.118.966	1.222.856	-103.890	1.217.339
Totaal instellingssubsidie	9.193.426	10.850.000	-1.656.574	10.503.446
Baten Actualisatie Curriculum uren	3.318.719	3.643.672	-324.953	1.954.579
Baten Actualisatie Curriculum MA	5.655.854	8.008.735	-2.352.881	2.989.021
Curriculum	8.974.572	11.652.407	-2.677.835	4.943.600
Baten vmbo uren	1.128.185	1.245.364	-117.179	1.244.855
Baten vmbo MA	279.245	223.206	56.039	268.153
Totaal vmbo	1.407.430	1.468.570	-61.140	1.513.008
Baten ov. projectsubsidies uren	638.914	535.085	103.829	404.336
Baten ov. projectsubsidies MA	331.900	308.668	23.232	312.609
Totaal projectsubsidie overig	970.814	843.753	127.061	716.945
Baten detacheringen	133.560	282.285	-148.725	271.143
Royalty's educatieve uitgevers geen btw	32.201	5.000	27.201	20.332
Royalt's educatieve uitgevers wel btw	38.909	0	38.909	31.963
Totaal educatieve uitgevers	71.110	5.000	66.110	52.295
Baten niet SLOA geen btw	164.867	304.310	-139.443	109.726
Baten niet SLOA wel btw	11.757		11.757	37.401
Baten niet SLOA	176.624	304.310	-127.686	147.127
Totaal baten	20.927.536	25.406.326	-4.478.790	18.147.565
Bruto salarissen	7.219.614	7.491.564	-271.950	6.557.505
Vakantiegeld uitkering	552.427	594.496	-42.069	512.128
Eindejaarsuitkering	637.113	670.144	-33.031	577.340
Transitievergoedingen	4.826	5.000	-174	2.766
Belastingvrije toelagen	0		0	25.818
Werkgeverslast ABP Pensioen/NP	1.316.694	1.245.431	71.263	1.073.839
Werkgeverslast VUT/FPU	0	257.421	-257.421	224.225
Werkgeverslast ABP AOP	36.741	38.678	-1.937	33.246
Premie WW	253.966	252.362	1.604	237.300
Premie WAO	530.942	526.106	4.836	464.809
Premie WGA	72.553	47.378	25.175	41.859
Werkgeversheffing ZVW	467.120	471.373	-4.253	416.253
Vaste vergoedingen woon-werk	661	0	661	448
Thuiswerkvergoeding	26.586	29.360	-2.774	39.672
Internetvergoeding	18.953	19.750	-797	1.770
Inrichting thuiswerkplek	6.197	20.000	-13.803	0
Ontslagvergoedingen	6.142	140.000	-133.858	140.000
Totaal salariskosten	11.150.533	11.809.062	-658.529	10.348.978

	Realisatie 2023	Begroting 2023	Vershil	Realisatie 2022
Verrekening uitkering ZW	-3.490	-10.200	6.710	0
Verrekening uitkering WAZO	-5.747	-18.000	12.253	-39.963
Loonkostensubsidies	-4.393	0	-4.393	0
Ov. sociale lasten en premies	40.393	50.400	-10.007	47.634
Kosten WKR	18.967	0	18.967	0
Kosten soc. en med. begeleiding	25.451	47.160	-21.709	27.819
Kosten activiteiten personeel	35.624	35.000	624	18.828
Wervingskosten	214.739	75.000	139.739	137.010
Kosten voorz. jubileumuitkering	-15.358	12.000	-27.358	94.735
Mutaties voorz. langdurig zieken	0	231.899	-231.899	0
Honoraria overig	25.922	202.000	-176.078	33.349
Overeenkomsten van opdracht	243.073	573.768	-330.696	277.565
Reis- en verblijfskosten mdws	358.444	400.000	-41.556	357.921
Vergoeding Rvt en Adviesraad	50.137	78.000	-27.863	47.730
Professionalisering	183.472	257.000	-73.528	269.438
Mutatie schuld vakantiedagen	12.356	0	12.356	8.255
Totaal ov. personeelskosten	1.179.590	1.934.027	-754.438	1.280.321
Afschrijvingskosten overige inventaris	10.040	10.029	11	10.667
Afschrijvingskosten hardware/software	71.206	91.894	-20.688	80.102
Afschrijvingskosten CMS	3.673	3.674	-1	62.834
Afschrijvingskosten Amersfoort (verbouwing)	112.902	131.323	-18.421	111.323
Totaal afschrijvingen	197.822	236.920	-39.098	264.926
Onderhoud	9.993	6.500	3.493	9.514
Gemeentelijke belastingen	5.807	10.920	-5.113	8.276
Schoonmaak	39.701	45.000	-5.299	23.297
Huur	598.272	617.665	-19.394	480.783
Beveiliging	22.865	45.000	-22.135	31.545
Overige huisvestingskosten	5.457	10.000	-4.543	21.720
Totaal huisvestingslasten	682.096	735.086	-52.990	575.134
Verzekeringen	43.821	37.458	6.363	30.449
Kantoorbenodigdheden	4.833	10.200	-5.367	7.682
Telefoon	50.643	61.000	-10.357	49.894
Porti	18.587	25.000	-6.413	12.664
Verbruiksmateriaal	18.434	16.000	2.434	12.131
Kopieerkosten	11.337	12.000	-663	13.140
Diensten derden	124.483	388.978	-264.494	481.647
Accountantskosten	61.480	45.984	15.496	47.497
Lidmaatsch. en abonnementen	13.439	30.000	-16.561	16.710
Drukwerk	3.914	7.000	-3.086	4.265
Bankkosten	7.700	7.500	200	6.652
Overige algemene kosten	7.449	6.500	949	-16.236
Representatie	14.306	40.000	-25.694	29.545
Betalingsverschil debiteuren	1	0	1	-1
Bijzondere baten en lasten	1.828	0	1.828	184
Totaal Administratie en beheer	382.254	687.620	-305.365	696.223
Software licenties	117.190	100.000	17.190	90.985
Hardware aanschaf	4.825	8.000	-3.175	6.667
Inventaris aanschaf	2.096	5.100	-3.004	0
Internet aanschafkosten	0	0	0	0
Software onderhoud	44.805	92.000	-47.195	56.337
Hardware onderhoud	828	0	828	576
Reparatie/onderhoud inventaris	842	0	842	0
IT beheer en advies	90.367	154.780	-64.413	223.418
Totaal IT, inventaris en app.	260.954	359.880	-98.926	377.983

	Realisatie	Begroting	Vershil	Realisatie
	2023	2023		2022
Honoraria	60.193	136.235	-76.041	221.417
Diensten door derden	531.172	228.544	302.628	508.606
Co-creatie projecten	0		0	0
Deskundigheidsbevordering	0	900	-900	0
Abonnementen / Licenties	46.380	52.346	-5.966	29.934
Reizen en fees buitenland	111.600	123.400	-11.800	44.385
Reis-/verblijf-/vergaderkosten	53.298	75.131	-21.832	63.714
Publicatiekosten (drukwerk)	120.176	265.000	-144.824	99.041
Publicatiekosten (inhuur)	85.780	165.000	-79.220	49.604
Organisatie SLO conferenties	-30.299	35.000	-65.299	340
Bijdragen niet SLO conferenties	91.520	101.600	-10.080	108.924
Bijdragen van andere projecten	0	0	0	0
Overige niet-pers. kosten proj.	49.146	39.700	9.446	91.375
Totaal projectkosten instellingssubsidie	1.118.966	1.222.856	-103.889	1.217.339
Projectkosten Actualisatie C.	5.655.854	8.008.735	-2.352.881	2.989.021
Projectkosten VMBO	279.245	223.206	56.039	268.153
Projectkosten ov. Projectsubs	331.900	308.668	23.232	312.609
Projectkosten niet-SLOA	109.115	20.000	89.115	78.727
Totale lasten	21.348.328	25.546.060	-4.197.732	18.409.413
Rentebaten	581.967	25.000	556.967	63.819
Resultaat na belastingen	161.175	-114.734	-275.909	-198.028

9.2 Tekstuele toelichting

1. Het model

Kolom 1 betreft de gerealiseerde baten en lasten over het boekjaar 2023. Kolom 2 geeft de begroting weer over het boekjaar 2023. Kolom 3 geeft het verschil weer tussen de realisatie en de begroting 2023. Naast de SLOA-opbrengsten zijn er ook opbrengsten uit uitleendetacheringen, derde geldstromen en royalty's. De lasten zijn onderverdeeld in personele- en niet-personele projectkosten en de bedrijfskosten. De niet-personele kosten zijn out-of-pocketkosten. Dit betekent dat de toegekende subsidie minus de projectkosten resulteert in een dekkingsbijdrage voor de vaste bedrijfskosten.

2. Verantwoording

De urenrealisatie en de realisatie van activiteitenbudgetten van projecten worden door directie en managers onder andere gemonitord aan de hand van maandelijks urenanalyses en voortgangsrapportages.

Inhoudelijke en financiële afwijkingen ten opzichte van de subsidiebeschikkingen worden gemonitord, onder andere aan de hand van de rondes monitorgesprekken, op basis waarvan terugkoppeling plaatsvindt naar OCW over voortgang en afwijkingen.

3. Toelichting op de afwijkingen t.o.v. de begroting

In 2023 is een positief resultaat (nacalculatie) gerealiseerd van + € 161k, zijnde de som van de rentebaten op ons vrije vermogen (+ € 194k), het resultaat op de niet-SLOA activiteiten (- € 28k) en de bijdrage aan het RCCS (- € 5k).

Het resultaat op voorcalculatie is + € 1.889k, begroot was - € 115k.

Hieronder worden de baten geanalyseerd op de realisatie op voorcalculatie. Die zijn het beste te vergelijken met de begroting, omdat zij op dezelfde uurtarieven zijn gebaseerd.

Baten

1) Baten Instellingssubsidie

De kosten van de overhead zijn lager dan begroot. Hierdoor wordt de nacalculatie van de uurtarieven lager dan de voorcalculatie. Het gedeelte van de baten, dat op uurtarieven wordt berekend, daalt hierdoor.

De realisatie van de instellingssubsidie op nacalculatie is € 9.193k.

De realisatie op voorcalculatie is € 10.320k, ofwel - € 530k lager dan begroot

Dit wordt veroorzaakt door het later aannemen van personeel dan gepland.

Verder is er capaciteit voor het uitvoeren van werkzaamheden binnen de instellingssubsidie overgeheveld naar projectsubsidies. Dit was nodig omdat er

prioritaire wettelijke taken binnen de projectsubsidies zijn opgenomen en omdat er op verzoek van OCW niet in de begroting opgenomen projecten als Expertisepunt digitale geletterdheid en communicatie PGP VMBO zijn uitgevoerd.

2) *Baten Actualisatie Curriculum*

De realisatie op nacalculatie is € 8.975k.

De realisatie op voorcalculatie is € 9.335k, - € 2.317k lager dan begroot door:

- ca - € 500 k lagere omzetwaarde aan contracten met medewerkers scholen, o.a. omdat de 10% loonsverhoging in het onderwijs wel is begroot maar nog niet is doorgevoerd in de facturen.
- De daadwerkelijke kosten van de kerndoelen op basis van concrete offertes en overeenkomsten met de leraren en experts zijn lager uitgevallen dan begroot. Het niet bestede bedrag is doorgeschoven naar 2024.
- De onderbesteding van ca. - € 1.000k. Dit wordt veroorzaakt door:
 - Minder personele inzet door personele wisselingen en afzien van begrote inhuur van externe ondersteuning.
 - Lager uitgevallen kosten communicatie
 - Verschuiving van werving en selectie voor tranche II bovenbouw naar 2024.
 - Lagere kosten van advieskringen, een aantal bijeenkomsten hebben digitaal plaatsvonden met lagere uitvoeringskosten. Ook declareert niet iedereen de vacatiemiddelen, omdat dit door hun eigen organisatie wordt betaald.

3) *Baten VMBO*

De realisatie op nacalculatie is € 1.407k.

De realisatie op voorcalculatie is € 1.564k, + € 96k meer dan begroot.

Dit komt doordat er een aanvullende aanvraag na het vaststellen van de begroting is gedaan voor De nieuwe leerweg.

Op het project Sterk beroepsonderwijs is er een onderbesteding van -€ 95k, mede door het verschuiven van een grote bijeenkomst naar 2024.

4) *Baten Projectsubsidies overig*

De realisatie op nacalculatie is € 971k.

De realisatie op voorcalculatie is € 1.060k, + € 217k meer dan begroot.

Het project Expertisepunt digitale geletterdheid is niet begroot.

De baten van dit project bedragen € 360k, dit is ca - € 130k onderbesteding.

De opdracht een aantal malen bijgesteld en later gestart.

De baten van het werkbudget curriculum commissie zijn - € 103k lager uitgevallen dan begroot. Dit komt onder andere door vertraging van het proces van de kerndoelen PO en VO onderbouw, waardoor adviezen niet in 2023 konden worden opgeleverd en de slotconferentie niet kon worden gehouden.

5) Baten uit detacheringen

De baten zijn -€ 149k lager dan begroot doordat een medewerker, die werd gedetacheerd, ons heeft verlaten. De loonkosten dalen hierdoor met hetzelfde bedrag. Verder is een detacheringsovereenkomst van een andere medewerker niet verlengd.

6) Baten educatieve uitgevers

De baten zijn + € 66k hoger dan begroot. Dit betreft vergoedingen voor gebruik van auteursrechtelijk beschermd materiaal, die jaarlijks fluctueren op basis van werkelijk gebruik. De begroting was nog gebaseerd op een veel lager gebruik van de jaren ervoor.

7) Baten niet-SLOA

De baten zijn - € 128k lager dan begroot.

Eenzijds is er:

- een onderbesteding van het project Groeifonds open leermiddelen - € 204k. Dit is later gestart en anders ingevuld dan begroot.
- een terugbetaling aan het meerjarige project Erasmus+ van -32k, waarvan de eindafrekening is opgesteld.

Anderzijds is er een overbesteding van ca + € 80k op projecten als het Jonge Kind en Masterclass. Voor Masterclass hebben zich meer deelnemers aangemeld dan verwacht.

Lasten

8) Salariskosten

De totale lasten voor salariskosten zijn - € 659k lager uitgekomen dan begroot. De bezetting is begroot op gemiddeld 110,5 fte, tegen een realisatie van gemiddeld 105,9 fte. Ultimo 2023 bedroeg de bezetting 109,7 fte. De bezetting was dus lager dan begroot, ook omdat nieuwe medewerkers later zijn ingestroomd. De premie van NVUT/FPU is vervallen in 2023, dit was bij het opstellen van de begroting niet bekend. De kosten van de premies voor ABP en WGA zijn hoger dan begroot door premieverhogingen na het opstellen van de begroting. De ontslagvergoedingen zijn - € 134k lager uitgevallen dan begroot.

9) Overige personeelskosten

De overige personeelskosten zijn - € 754k lager uitgekomen dan begroot. De hoofdoorzaken zijn:

- Lagere inhuur via overeenkomst van opdracht: - € 331k
- Lagere kosten voorziening langdurig zieken: - € 232k
- Lagere kosten honoraria overig: - € 176k
- Lagere kosten professionalisering: - € 74k

De kosten van het budget "overeenkomst van opdracht" (t.b.v. tijd-schrijvende externe medewerkers) corresponderen met de achterblijvende omzet. Verder is er minder externe inzet nodig geweest doordat medewerkers meer directe uren hebben gemaakt dan begroot.

De kosten van de langdurig zieken zijn in de salariskosten verwerkt, maar er is geen verwachte uitstroom naar de WGA/IVA en daardoor hoeft er niet aan de voorziening te worden gedoteerd. Hiervoor waren de kosten van 2 fte begroot. De lagere kosten van honoraria overig worden veroorzaakt door uitstel naar 2024 van vrijwel alle kosten van de leerstoel aan de UvA.

Begin 2023 is besloten om de kosten van de Werkkostenregeling (WKR) apart te boeken, daarom is het niet begroot.

De wervingskosten zijn + € 140k hoger dan begroot, door meer wervingen dan begroot (o.a. voor de Raad van Toezicht) en door het besluit de werving van de eerste tranche met nieuwe medewerkers voor 2024 al in 2023 uit te voeren.

10) Afschrijvingskosten

De afschrijvingskosten zijn - € 39k lager uitgevallen dan begroot. Dit komt enerzijds door de latere start van de verbouwing van ons pand dan begroot. Daarnaast zijn er minder laptops en telefoons aangeschaft dan begroot.

11) Huisvestingslasten

De huisvestingslasten zijn - € 53k lager dan begroot. Dit komt met name, doordat de kosten van huur lager uit zijn gevallen. Daar was uit voorzorg een opslag in voor stijging van energiekosten ad € 100k, die zich vrijwel niet heeft voorgedaan. Ook de kosten van beveiliging zijn lager uitgevallen, door aanpassing van openingstijden en minder inzet van de dienstverlener.

12) Administratie en beheer

De totale kosten voor administratie en beheer zijn - € 305k lager dan begroot. Dit betreft met name het budget diensten door derden (- € 264k). Oorzaken zijn: de begrote inhuur van de directiesecretaris is anders ingevuld, onderuitputting van budgetten voor organisatieontwikkeling en innovatie en de inzet manager PO is geboekt als projectkosten. Organiseontwikkeling doen we grotendeels op eigen kracht en met eigen capaciteit (speerpunt 1).

13) Inventaris en apparatuur

De kosten zijn - € 99k lager uitgevallen dan begroot door lagere kosten van de nieuwe ICT-dienstverlener.

14) Projectkosten instellingssubsidie

Deze vallen - € 104k lager uit dan begroot door:

- lagere vacatiegelden bij het VMBO, bijv. door niet declareren
- het niet doorgaan van verschillende publicaties, oa Context
- de strategische doorontwikkeling van de website is bewust uitgesteld
- de publicatiekosten van ons magazine Didactief zijn naar 2024 verschoven
- de publicatiekosten van basisvaardigheden zijn naar 2024 verschoven

15) Projectkosten Actualisatie Curriculum

De realisatie is in totaal - € 2.353k lager dan begroot, zie de toelichting bij de lagere baten. Daar kan nog aan toe worden gevoegd, dat soms extern personeel niet gevonden is, bijvoorbeeld bij Moderne vreemde talen.

16) Projectkosten VMBO

De realisatie is + € 56k hoger dan begroot.

17) Projectkosten overige projectsubsidies

Deze kosten zijn + € 23k hoger dan begroot.

18) Projectkosten niet-SLOA

Deze kosten zijn + € 84k hoger dan begroot.

19) Rentebaten

De rentebaten zijn + € 557k hoger dan begroot. De stijging van de spaarrente was niet voorzien. De rentebaten op ons eigen vermogen bedragen ongeveer een derde hiervan, deze komen toe aan SLO en zijn niet meegenomen in de nacalculatie.

4. Toelichting op de afwijkingen t.o.v. de P8 rapportage

In de P8 rapportage was de prognose van het resultaat + € 840k op voorcalculatie. Het resultaat is veel hoger uitgekapt doordat de kosten meer zijn gedaald t.o.v. de prognose dan de baten.

De baten van Actualisatie Curriculum zijn - € 481k lager uitgevallen. Een belangrijke oorzaak is de lagere kosten van contracten met scholen, omdat toen nog werd verwacht dat de loonstijging van 10% zou worden doorberekend.

De baten van de instellingssubsidie zijn - € 83k lager, ook hier door lagere MA-kosten dan toen voorzien, met name bij het VMBO.

De salariskosten zijn - € 193k lager uitgevallen dan verwacht, in lijn met de lagere omzet, maar ook omdat mogelijke kosten van ontslagvergoedingen - € 34k niet zijn gerealiseerd.

De post ovo (externe inhuur uren schrijvers) is - € 187k lager uitgevallen, doordat werd gerekend met de benodigde inzet van externen om de geprognostiseerde omzet te halen. Nu de omzet lager is uitgevallen, dalen deze kosten mee.

De projectkosten van Actualisatie zijn - € 744k lager dan voorzien door de lagere contractkosten dan voorzien.

De projectkosten van de instellingssubsidie zijn - € 195k lager door de lagere omzet van VMBO en doordat de publicatiekosten niet zijn gerealiseerd.

Tenslotte zijn de rentebaten zijn + € 132k hoger uitgevallen dan de prognose in de P8 rapportage. Door lagere kosten bleven de banksaldi hoger dan waarmee was gerekend.

10. Financiële instrumenten

Algemeen

SLO maakt in de normale bedrijfsuitoefening gebruik van financiële instrumenten die SLO blootstellen aan markt- en/of kredietrisico's. Deze instrumenten betreffen posten die in de balans zijn opgenomen, zoals vorderingen en schulden. De instelling handelt niet in deze financiële instrumenten en hanteert procedures en gedragsrichtlijnen zoals voor haar voorgeschreven om de omvang van het kredietrisico bij tegenpartijen te beperken.

Kredietrisico

De vorderingen uit hoofde van debiteuren zijn over het algemeen beperkt van omvang evenals het kredietrisico op deze vorderingen.

Renterisico

Het renterisico is nihil aangezien er geen sprake is van opgenomen leningen.

Reële waarde

De reële waarde van de in de balans verantwoorde financiële instrumenten, zijnde vorderingen, liquide middelen en kortlopende schulden, benadert de boekwaarde ervan.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Op 12-12-2019 is een huurovereenkomst ondertekend voor het kantoorpand in Amersfoort (circa 1.890 m²) voor de huurtermijn van 5 jaar, met als huuringangdatum 1 juli 2020. De waarborg bedraagt € 113.788.

De huurprijs van het gehuurde kantoorpand en parkeerplaatsen bedroeg per 1 januari 2023 op jaarbasis € 526k inclusief servicekosten en 5% btw-compensatie. De huurprijs wordt jaarlijks per 1 juli geïndexeerd op basis van de consumentenprijsindex. De servicekosten worden jaarlijks afgerekend op basis van werkelijke kosten.

Overzicht van alle huur- en leaseverplichtingen (x € 1.000)

Soort	Locatie	van	t/m	2024	2025	2026	2027	totaal
Huur kantoor *	Amersfoort	1-7-2020	30-6-2025	656	293			949
BNP Paribas	Amersfoort	1-7-2020	30-6-2025	6	3			9
			Totaal	662	296			958

Overzicht van garanties (x € 1.000)

Soort/Cred.	Locatie	van	t/m	2024	2025	2026	2027	totaal
Waarborgsom	Amersfoort	2023	2023	118	118	118	118	472
			Totaal	118	118	118	118	472

Overzicht van alle overige verplichtingen (x € 1.000)

Crediteur	Locatie	van	t/m	2024	2025	2026	2027	totaal
InfoProjects	Amersfoort	1-6-2019	31-5-2025	44				44
Van Ree	Amersfoort	1-7-2019	30-6-2025	46				46
B & T werving en selectie	Amersfoort	4-1-2024	31-12-2025	117	82			200
Vindicta	Amersfoort	1-7-2023	1-7-2026	8	3	3	1	15
UvA	Amersfoort	1-1-2023	31-12-2027	203	208	213	218	842
Odido	Amersfoort	1-1-2023	31-12-2024	34				34
			Totaal	453	293	216	220	1.181

Verder zijn er nog meerjarige overeenkomsten met voornamelijk scholen. De onderliggende overeenkomsten zijn vastgelegd in het contractenregister. De verplichtingen zijn gedekt door subsidiebeschikkingen.

11. Bezoldiging en WNT

11.1 Bezoldiging van bestuurders en toezichthouders

	2023	2022
<i>Bestuur</i>		
Drs. J. Divis	173.865	167.865
Drs. S. Tromp	161.365	156.162

De bezoldiging van het bestuur is inclusief werkgeverslasten van ca € 12k per persoon.

In de uitwerking van de WNT in paragraaf 11.2 zijn de werkgeverslasten buiten beschouwing gelaten.

De bezoldiging is in 2023 verhoogd met de WNT-indexering.

<i>Raad van toezicht</i>	<i>Functie</i>	2023	2022
Drs. J.H. van der Vegt MPM (tot 1-7-2023)	Voorzitter RvT	6.885	13.343
Mevr. H. Diender-van Dijk MCM	Vicevoorzitter	11.475	8.895
	Per 1-7-2023		
	Voorzitter		
Mevr. I.I. Janssen MA	Lid	8.611	8.611
	Per 1-7-2023		
	Vicevoorzitter		
Drs. E. Dijkgraaf RA	Lid	9.180	4.446
Dr. M.H. Kral	Lid	9.180	2.965
Dr. J.J. van Dijk (per 1-7-2023)	Lid	4.590	

11.2 Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Bestuur

Gegevens 2023

	Drs. J. Divis	Drs. S. Tromp
		Directeur
		Kennis en
		innovatie,
Functiegegevens	Voorzitter bestuur	Bestuurder
Aanvang en einde functievervulling in 2023	01/01-31/12	01/01-31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Dienstbetrekking	ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	138.721	127,041
Beloningen betaalbaar op termijn	22.681	22.292
Subtotaal	161.402	149.333
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	223.000	223.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.

Bezoldiging

	161.402	149.333
	Drs. J. Divis	Drs. S. Tromp
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.

Gegevens 2022

bedragen x € 1	Drs. J. Divis	Drs. S. Tromp
		Directeur kennis
		en innovatie
Functiegegevens	Algemeen directeur	Bestuurder
	Bestuurder	Bestuurder
Aanvang en einde functievervulling in 2022	01/01-31/12	01/01-31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	134.412	123.097
Beloningen betaalbaar op termijn	22.897	22.510
Subtotaal	157.309	145.607

Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	216.000	216.000
Bezoldiging	157.309	145.607

Raad van Toezicht

Gegevens 2023

bedragen x € 1	Drs. J.H. van der Vegt MPM	Mevr. HE. Diender-van Dijk MCM (Vice-)
Functiegegevens	Voorzitter	voorzitter
Aanvang en einde functievervulling in 2023	01/01-30/6	01/01-31/12

Bezoldiging	6.885	11.475
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	16.588	22.300
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging	6.885	11.475

Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.

Gegevens 2022

bedragen x € 1	Drs. J.H. van der Vegt MPM
Functiegegevens	Vicevoorzitter
Aanvang en einde functievervulling in 2022	01/01-31/12
Bezoldiging	13.343
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	32.400

Gegevens 2023

bedragen x € 1

Functiegegevens

Aanvang en einde functievervulling in 2023

Mevr. I.I. Janssen

MA

Lid/vicevoorzitter

01/01-31/12

Drs. E.

Dijkgraaf RA

Lid

01/01-31/12

Bezoldiging

Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum

-/- Onverschuldigd betaald en nog niet

terugontvangen bedrag

8.611

22.300

N.v.t.

8.611

9.180

22.300

N.v.t.

9.180

Reden waarom de overschrijding al dan niet is

toegestaan

Toelichting op de vordering wegens

onverschuldigde betaling

N.v.t.

N.v.t.

N.v.t.

N.v.t.

Gegevens 2023

bedragen x € 1

Functiegegevens

Aanvang en einde functievervulling in 2023

Mevr. M.H. Kral

Lid

01/01-31/12

Dr. J.J. van Dijk

Lid

01/07-31-12

Bezoldiging

Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum

-/- Onverschuldigd betaald en nog niet

terugontvangen bedrag

9.180

22.300

N.v.t.

9.180

4.590

11.242

N.v.t.

4.590

Reden waarom de overschrijding al dan niet is

toegestaan

Toelichting op de vordering wegens

onverschuldigde betaling

N.v.t.

N.v.t.

N.v.t.

N.v.t.

Gegevens 2022

bedragen x € 1	Mevr. H. Diender- van Dijk MCM	Mevr. I.I. Jansen MA
Functiegegevens	Lid	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2022	01/01-31/12	01/01-31/12

Bezoldiging

	8.895	8.611
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	21.600	21.600

Gegevens 2022

bedragen x € 1	Drs. E. Dijkgraaf RA	Mevr. M.H. Kral
Functiegegevens	Lid	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2022	01/07-31/12	01/09-31/12

Bezoldiging

	4.446	2.965
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	10.800	7.200

- 1) Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum 2023: 15% van € 223.000 voor de voorzitter, 10% voor een RvT lid, naar rato van duur functievervulling in 2023
- 2) Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum 2022: 15% van € 216.000 voor de voorzitter, 10% voor een RvT lid, naar rato van duur functievervulling in 2022

Amersfoort, 12 juni 2024

Bestuur
w.g.

Raad van Toezicht (RvT)
w.g.

Dhr. drs. J. Divis

Mevr. H. Diender-van Dijk MCM, voorzitter

Dhr. drs. S. Tromp

Mevr. I.I. Janssen MA, vicevoorzitter

Mevr. dr. M.H. Kral

Dhr. drs. E. Dijkgraaf RA

Dhr. dr. J.J. van Dijk

12. Honoraria van de accountant

	2023	2022
Onderzoek van de jaarrekening	61.480	47.497
Adviesdiensten op fiscaal terrein	0	0
Adviesdiensten andere controleopdrachten	0	0
Andere niet controlediensten	0	0
	61.480	47.497

13. Resultaatsbestemming

Bestemming van het resultaat over het boekjaar 2023

De jaarrekening 2023 is goedgekeurd in de Raad van Toezicht vergadering gehouden op 16 juni 2024.

De Raad van Toezicht heeft de bestemming van het resultaat goedgekeurd conform het daartoe gedane voorstel.

Voorstel tot bestemming van het resultaat over het boekjaar 2023

De directie stelt met goedkeuring van de Raad van Toezicht voor om het positieve resultaat over het boekjaar 2023 ad + € 161.176 te doteren aan het eigen vermogen, en wel ten gunste van de vrije reserve. Dit voorstel is al goedgekeurd door het ministerie van OCW.

Gebeurtenissen na balansdatum

Geen.

14. Verantwoording SLOA gelden

Dit is het financieel verslag van de in hoofdstuk 1.3 beschreven activiteiten, met in achtname van de geldende wet- en regelgeving SLOA.

Als basis voor de berekening van het saldo is een onderscheid gemaakt tussen:

- a. Instellingssubsidies, waarbij de gerealiseerde uren tegen NC kostprijs zijn opgenomen. Met een aanvulling van - € 1.126.191, zijnde het verschil tussen NC - /- VC kostprijs. Dit is conform rapportage in 2022.
- b. Projectsubsidie(s) < € 125.000, waarbij het VC SLOA-uurtarief de basis is voor de afrekening.
- c. Projectsubsidie(s) > € 125.000, waarbij de gerealiseerde uren tegen NC kostprijs zijn opgenomen.

14.1 Besteding instellingssubsidies en projectsubsidie

De totale beschikbare subsidie voor 2023 is €27.794.676. Dit is te verdelen in:

- 1.1 Instellingssubsidie € 10.850.000
- 1.2 Projectsubsidie € 16.944.676
 - Projectsubsidie € 5.340.415
 - Onderhanden werk (OHW) boekjaar 2022 € 11.604.261 (tabel 1)

Van de beschikbare subsidie hebben we een omzet gerealiseerd ad € 20.546.242, te verdelen in:

- Omzet instellingssubsidie € 9.193.426
- Omzet projectsubsidie € 11.352.816

Dit resulteert eind 2023 in het volgende saldo niet bestede subsidies ad €7.248.434:

- OHW 2023 € 4.937.086
- Te retourneren aan OCW € 2.311.348
- Instellingssubsidie € 1.656.574
- Projectsubsidie € 654.774

1.1 Instellingssubsidie

Van de beschikbare instellingssubsidie ad. € 10.850.000 resteert na verrekening van de gerealiseerde omzet € 9.193.426 een saldo van € 1.656.574. Van dit saldo zal een bedrag van € 1.309.408 als resultaat instellingssubsidie toegevoegd worden aan bestemmingsfonds publiek (BFP) en een bedrag van € 347.166 zal aan OCW

worden geretourneerd omdat niet alle afgesproken producten zijn opgeleverd. Echter: als gevolg van het bereiken van het plafond voor de vorming van het BFP zal het volledige bedrag (€ 1.309.405) worden geretourneerd naar OCW. Voor een specificatie op beschikkingsniveau wordt verwezen naar paragraaf 14.4.

1.2 Projectsubsidies en onderhanden werk boekjaar 2022

Van de beschikbare projectsubsidie ad. € 16.944.676 resteert na verrekening van de gerealiseerde omzet € 11.352.816 een saldo van € 5.591.860.

Hiervan wordt € 4.937.086 gebruikt voor de afronding van vier projecten in 2024 (tabel 2).

Het resterend deel ad € 654.774 gaat retour naar OCW. Voor een specificatie op beschikkingsniveau wordt verwezen naar paragraaf 14.4.

Te retourneren aan OCW

Saldo retour instellingssubsidie	€ 1.656.574
Saldo retour projectsubsidies	€ 654.774
Totaal OCW	€ 2.311.348

Onderhanden werk 2022				
Beschikking	Project	Toekenning	Realisatie	Saldo
A21D	8003	9.754.858	2.240.493	7.514.365
A22A	8055	6.793.002	2.703.107	4.089.895
Totaal		€ 16.547.860	€ 4.943.600	€ 11.604.260

Tabel 1. OHW 2022

Onderhanden werk 2023				
Beschikking	Project	Toekenning	Realisatie	Saldo
A21D	8003	7.514.366	4.022.887	3.491.479
A22A	8055	4.089.895	2.847.415	1.242.480
A23E	8115	385.220	335.810	49.410
A23G	8151	489.280	335.563	153.717
Totaal		€ 12.478.761	€ 7.541.675	€ 4.937.086

Tabel 2. OHW 2023

14.2 Mutaties tussen SLOA en niet SLOA projecten

Onderstaande tabel geeft de financiële mutaties weer die in 2023 tussen (SLOA/niet SLOA) projecten hebben plaatsgevonden.

Mutaties niet SLOA projecten naar SLOA projecten						
Afdeling	Van projectcode	Projectnummer	Naar projectcode	Projectnummer	Bedrag	Contactpersoon
A&O	D23	8111d	23E VO/560146336	8111	€ 5.474,05	M. Gellevij
PO	D23	8098d	23C VO/560146336	8098	€ 12.019,14	J. van Loon
PO	D23	8146d	23B VO/560146336	8094d	€ 19.401,43	J. van Loon

Deze mutaties hebben betrekking op de financiële bijdragen van deelnemers aan conferenties (8098d en 8146D) die binnen de niet SLOA projecten zijn verantwoord en die vervolgens als baten zijn overgeboekt naar de betreffende SLOA-projecten. 8111D is een doorbelasting van gemaakte kosten.

14.3 Bepaling bestemmingsfonds publiek

De hoogte van het bestemmingsfonds publiek (BFP) wordt opgebouwd conform de regelgeving voortvloeiend uit de kaderregeling subsidies OCW, SZW en VWS. Stapsgewijs is beschreven hoe de mutatie bestemmingsfonds publiek is bepaald.

1. Bepaling dotatie BFP: zie tabel 14.5

Toekenning instellingssubsidie:	10.850.000
Realisatie (nacalculatiebasis)	<u>9.193.426</u>
Saldo	1.656.574

Uitsplitsing:

BFP	1.309.408	Zie tabel 14.5
Retour OCW	<u>347.166</u>	Zie tabel 14.5
	1.656.574	

2. Maximaal te vormen BFP 2023

Het ministerie van OCW heeft bepaald dat een BFP gevormd moet worden. Dit fonds bedraagt maximaal 10% van de over het laatste kalenderjaar verleende subsidies.

Verleende subsidie 2023	10.850.000
Maximaal te vormen BFP	1.085.000

3. Bestemmingsfonds publiek

Stand BFP per 1-1-2023	1.085.000	
Dotatie vanuit resultaat 2023	1.309.408	
gerealiseerde SLOA-opdrachten		Zie tabel 14.5
Totaal stand per 31 december	2.391.655	N.B. Max. van € 1.085.000 overschreden
Aftopping (retour OCW)	<u>-1.309.408</u>	
Totaal (na aftopping)	<u>1.085.000</u>	

4. Schuld OCW

Saldo instellingssubsidie 2023 **1.656.574** Zie tabel 14.5 op nacalculatiebasis

Uitsplitsing:

Retour OCW wegens niet opgeleverde producten	347.166	Zie tabel 14.5 nacalculatiebasis
Retour aftopping BFP	1.309.408	Zie BFP
Saldo instellingssubsidie 2023, dotatie BFP	<u>0</u>	
Saldo instellingssubsidie 2023	<u>1.656.574</u>	

14.4 Verrekeningsformulier voorschotten SLOA

Beschikingsbriefnr.	Besch./ proj.code prj.	Toegekende subsidie	Onderhanden werk 31-12-2022	Eigen en overige bijdragen	Realisatie totaal per 31-12-2023	Realisatie MA- kosten	Realisatie uren	Verschil	Afgerond (n=nee)	Retour OCW	Onderhanden werk 31-12-2023	Naar egalitatie
VO/560146336	23A	€ 3.466.152	€ -	€ -	€ 3.025.487	€ 12.500	€ 3.012.987	€ 440.665		€ -	€ -	€ 440.665
VO/560146336	23B	€ 1.358.396	€ -	€ -	€ 1.232.281	€ 249.371	€ 982.911	€ 126.115		€ -	€ -	€ 126.115
VO/560146336	23C	€ 1.567.132	€ -	€ -	€ 1.408.550	€ 262.094	€ 1.146.456	€ 158.582		€ -	€ -	€ 158.582
VO/560146336	23D	€ 424.712	€ -	€ -	€ 391.546	€ 32.027	€ 359.519	€ 33.166		€ -	€ -	€ 33.166
VO/560146336	23E	€ 2.614.780	€ -	€ -	€ 2.063.900	€ 154.293	€ 1.909.607	€ 550.880		€ -	€ -	€ 550.880
VO/560146336	23F	€ 1.418.828	€ -	€ -	€ 1.071.662	€ 408.682	€ 662.980	€ 347.166	n	€ 347.166	€ -	€ -
Subtotaal SLOA instellingssubsidie		€ 10.850.000	€ -	€ -	€ 9.193.426	€ 1.118.966	€ 8.074.460	€ 1.656.574		€ 347.166	€ -	€ 1.309.408

Beschikingsbriefnr.	Besch./ proj.code prj.	Toegekende subsidie	Onderhanden werk 31-12-2022	Eigen en overige bijdragen	Realisatie totaal per 31-12-2023	Realisatie MA- kosten	Realisatie uren	Verschil	Afgerond (n=nee)	Retour OCW	Onderhanden werk 31-12-2023	Naar egalitatie
VO/560082364	A21D	€ -	€ 7.514.366	€ -	€ 4.022.887	€ 4.022.887	€ -	€ 3.491.479	n	€ -	€ 3.491.479	€ -
VO/560134320	A22A	€ -	€ 4.089.895	€ -	€ 2.847.415	€ 1.598.125	€ 1.249.290	€ 1.242.480	n	€ -	€ 1.242.480	€ -
VO/560146282	A23A	€ 2.309.472	€ -	€ -	€ 2.104.271	€ 34.842	€ 2.069.429	€ 205.201	j	€ 205.201	€ -	€ -
VO/560146280	A23B	€ 180.836	€ -	€ -	€ 146.772	€ 78.612	€ 68.160	€ 34.064	j	€ 34.064	€ -	€ -
VO/560146281	A23C	€ 277.697	€ -	€ -	€ 152.668	€ 14.918	€ 137.750	€ 125.029	j	€ 125.029	€ -	€ -
VO/560146282	A23D	€ 1.468.570	€ -	€ -	€ 1.232.603	€ 160.332	€ 1.072.271	€ 235.967	j	€ 235.967	€ -	€ -
VO/560146159	A23E	€ 385.220	€ -	€ -	€ 335.810	€ 81.170	€ 254.640	€ 49.410	n	€ -	€ 49.410	€ -
VO/560161524	A23F	€ 229.340	€ -	€ -	€ 174.826	€ 118.912	€ 55.914	€ 54.514	j	€ 54.514	€ -	€ -
VO/560162867	A23G	€ 489.280	€ -	€ -	€ 335.563	€ 157.199	€ 178.364	€ 153.717	n	€ -	€ 153.717	€ -
		€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	j	€ -	€ -	€ -
		€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	j	€ -	€ -	€ -
Subtotaal SLOA projectsubsidie		€ 5.340.415	€ 11.604.261		€ 11.352.816	€ 6.266.998	€ 5.085.818	€ 5.591.860	€ -	€ 654.774	€ 4.937.086	€ -
SLOA Totaal		€ 16.190.415	€ 11.604.261	€ -	€ 20.546.242	€ 7.385.964	€ 13.160.278	€ 7.248.434		€ 1.001.940	€ 4.937.086	€ 1.309.408

14.5 Bepaling bestemmingsfonds publiek

Beschikkingbriefnr.	Besch./ proj.code Prj.	Toegekende subsidie	Onderhanden werk 31-12-2022	Eigen en overige bijdragen	Realisatie totaal per 31-12-2023	Realisatie MA- kosten	Realisatie uren	Verschil	Afgerond (n=nee)	Retour OCW	Onderhanden werk 31-12-2023	Naar egalisatie op VC
VO/560146336	23A	€ 3.466.152	€ -	€ -	€ 3.464.169	€ 12.500	€ 3.451.669	€ 1.983		€ -	€ -	€ 1.983
VO/560146336	23B	€ 1.358.396	€ -	€ -	€ 1.368.677	€ 249.371	€ 1.119.306	€ -10.281		€ -	€ -	€ -10.281
VO/560146336	23C	€ 1.567.132	€ -	€ -	€ 1.569.914	€ 262.094	€ 1.307.820	€ -2.782		€ -	€ -	€ -2.782
VO/560146336	23D	€ 424.712	€ -	€ -	€ 443.400	€ 32.027	€ 411.373	€ -18.688		€ -	€ -	€ -18.688
VO/560146336	23E	€ 2.614.780	€ -	€ -	€ 2.332.460	€ 154.293	€ 2.178.166	€ 282.320		€ -	€ -	€ 282.320
VO/560146336	23F	€ 1.418.828	€ -	€ -	€ 1.140.997	€ 408.682	€ 732.316	€ 277.831	n	€ 277.831	€ -	€ -
Subtotaal SLOA instellingssubsidie		€ 10.850.000	€ -	€ -	€ 10.319.617	€ 1.118.966	€ 9.200.651	€ 530.383		€ 277.831	€ -	€ 252.552

Beschikkingbriefnr.	Besch./ proj.code Prj.	Toegekende subsidie	Realisatie VC totaal per 31-12- 2023	Verschil subsidie en realisatie VC	Realisatie MA- kosten 31-12-2023	Realisatie uren (VC tarief) 31-12-2023	Werkelijke uren	Realisatie uren (NC tarief)	Realisatie NC	Naar egalisatie op NC	Onderhanden werk 31-12-2023	Retour OCW
VO/560146336	23A	€ 3.466.152	€ 3.464.169	€ 1.983	€ 12.500	€ 3.451.669	28.409	€ 3.012.987	€ 3.025.487	€ 440.665	€ -	€ -
VO/560146336	23B	€ 1.358.396	€ 1.368.677	€ -10.281	€ 249.371	€ 1.119.306	9.598	€ 982.911	€ 1.232.281	€ 126.115	€ -	€ -
VO/560146336	23C	€ 1.567.132	€ 1.569.914	€ -2.782	€ 262.094	€ 1.307.820	11.224	€ 1.146.456	€ 1.408.550	€ 158.582	€ -	€ -
VO/560146336	23D	€ 424.712	€ 443.400	€ -18.688	€ 32.027	€ 411.373	3.372	€ 359.519	€ 391.546	€ 33.166	€ -	€ -
VO/560146336	23E	€ 2.614.780	€ 2.332.460	€ 282.320	€ 154.293	€ 2.178.166	18.247	€ 1.909.607	€ 2.063.900	€ 550.880	€ -	€ -
VO/560146336	23F	€ 1.418.828	€ 1.140.997	€ 277.831	€ 408.682	€ 732.316	7.248	€ 662.980	€ 1.071.662	€ -	€ -	€ 347.166
Subtotaal SLOA instellingssubsidie		€ 10.850.000	€ 10.319.617	€ 530.383	€ 1.118.966	€ 9.200.651	78.098	€ 8.074.460	€ 9.193.426	€ 1.309.408	€ -	€ 347.166

14.6 Controleverklaring onafhankelijk accountant

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de Raad van Toezicht van Stichting Leerplanontwikkeling

Koolhovenstraat 11
3772 MT Barneveld
Postbus 272
3770 AG Barneveld

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2023

T (0342) 40 85 08
F (0342) 40 81 41
barneveld@vanreeacc.nl
www.vanreeacc.nl
KvK nr. 08107895

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2023 van Stichting Leerplanontwikkeling te Amersfoort gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Leerplanontwikkeling op 31 december 2023 en van het resultaat over 2023 RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven, de door de minister op grond van artikel 9 lid 2 van de Kaderregeling subsidies OCW, SZW en VWS vastgestelde voorschriften voor de jaarverslaggeving niet bekostigde instellingen, de Wet SLOA 2013, Kaderregeling subsidies OCW, SZW en VWS, overige specifieke afspraken die met OCW zijn gemaakt en de bepalingen bij of krachtens de WNT.;
- voldoen de in de jaarrekening verantwoorde subsidiebatens, -lasten en -balansmutaties over 2023 in alle van materieel belang zijnde aspecten aan de eisen van financiële rechtmatigheid. Dit houdt in dat deze bedragen in overeenstemming zijn met de relevante bepalingen van de Kaderregeling subsidies OCW, SZW en VWS, zoals vastgelegd in hoofdstuk 5 van versie 4 van het Accountantsprotocol behorend bij de Kaderregeling subsidies OCW, SZW en VWS, en de doelgebonden en niet doelgebonden subsidieverplichtingen, zoals vastgelegd in de verleningsbeschikking(en).

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2023;
2. de staat van baten en lasten over 2023; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en versie 4 van het Accountantsprotocol behorend bij de Kaderregeling subsidies OCW, SZW en VWS vallen, Wet SLOA 2013, Kaderregeling subsidies OCW, SZW en VWS, overige specifieke afspraken die met OCW zijn gemaakt en het Controleprotocol WNT vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.'

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Leerplanontwikkeling zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2023 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1 sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij. Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- de vereiste informatie bevat zoals die op grond van artikel 9 lid 2 van de Kaderregeling subsidies OCW, SZW en VWS vastgestelde voorschriften voor de jaarverslaggeving niet bekostigde instellingen, RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven, de Wet SLOA 2013, Kaderregeling subsidies OCW, SZW en VWS en overige specifieke afspraken die met OCW zijn gemaakt is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag in overeenstemming met RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven, de Wet SLOA 2013, Kaderregeling subsidies OCW, SZW en VWS en overige specifieke afspraken die met OCW zijn gemaakt.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening, in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs. Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het de door de minister op grond van artikel 9 lid 2 van de kaderregeling subsidies OCW, SZW en VWS vastgestelde voorschriften voor de jaarverslaggeving niet bekostigde instellingen, de Wet SLOA 2013, Kaderregeling subsidies OCW, SZW en VWS, overige specifieke afspraken die met OCW zijn gemaakt en de bepalingen bij of krachtens de WNT. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderwijsinstelling in staat is om haar activiteiten in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de instelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de onderwijsinstelling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen en het Controleprotocol WNT. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's
 - dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude,
 - van het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, die van materieel belang zijn,
- het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de onderwijsinstelling;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de onderwijsinstelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een instelling haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Barneveld, 12 juni 2024

Van Ree Accountants

w.g.

M.A. Rozendaal RA